

Uloga TikToka u širenju radikalno desnih ideja

Kolar, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:662146>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Helena Kolar

**ULOGA TIKTOKA U ŠIRENJU RADIKALNO DESNIH
IDEJA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

ULOGA TIKTOKA U ŠIRENJU RADIKALNO DESNIH IDEJA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Marijana Grbeša-Zenzerović

Studentica: Helena Kolar

Zagreb,
rujan 2023.

Izjavljujem da sam diplomski rad, „Uloga TikToka u širenju radikalno desnih ideja“, koji sam predala na ocjenu mentorici, prof. dr. sc. Marijani Grbeši-Zenzerović, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Helena Kolar

Prije svega, želim se zahvaliti roditeljima na stalnoj podršci i strpljenju jer su uvijek spremni slušati moje sulude i tvrdoglave ideje, biti rame za plakanje i što su mi omogućili da svoje snove pretvorim u stvarnost. I hvala za svaki - „pamet u glavu“ - prije izlaska na ispite i pisanja seminarskih radova.

Želim se zahvaliti obitelji i prijateljima, koji su mi velika podrška u svemu što radim i svojoj mentorici prof. dr. sc. Marijani Grbeši-Zenzerović, što mi je, svojim znanjem i stručnim savjetima, pomogla u izradi ovog diplomskog rada.

Nadalje, posebno se želim zahvaliti svojoj kolegici i prijateljici Nevi i svom dečku Luki jer bez njih ovaj rad nikada ne bi bio napisan jer znam koliko se znam zapetljati u svojim dubiozama. Hvala za svaki all nighter tijekom pisanja ovog rada, ali i kroz cjelokupno studiranje.

I još jednom veliko hvala svima koji su bili uz mene proteklih pet godina. Brinuli se i slušali.

SADRŽAJ

Popis ilustracija	6
1. Uvod	7
2. TikTok kao društvena platforma.....	9
3. Politička radikalizacija.....	13
3.1. Desna radikalizacija	18
3.1.2. Kategorije desnih ideja na TikToku.....	20
4. Algoritamska radikalizacija.....	21
5. Metodologija	25
5.1. Prikupljanje podataka	26
5.2. Kvantitativna analiza sadržaja	29
5.3. Netnografija - autoetnografski pristup	32
6. Rezultati kvantitativne analize sadržaja.....	33
7. Netnografske bilješke i analize	43
1. dan – Ulazak u desničarski TikTok.....	43
2. dan - Skretanje prema ekstremima.....	44
3. dan – Pojačanje antitrans diskursa	45
4. dan – Spuštanje u ponor dezinformacija	46
5. dan – Komore jeke i hrvatski nacionalizam	47
6. dan – Religijski sadržaji i desni ekstremizam	48
7. dan - Kraj.....	49
8. Diskusija: razumijevanje uloge TikToka u širenju radikalno desnih ideja	50
9. Zaključak.....	55
10. Literatura.....	56
11. Prilozi.....	60
12. Sažetak	62
13. Abstract	63

Popis ilustracija

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Zapraćeni TikTok profili tijekom postavljanja profila.....	27
Tablica 2: Učestalost pojavljivanja desnih videozapisa na For You Page-u.....	34
Tablica 3: Učestalost pojavljivanja desnih profila na For You Page-u.....	35
Tablica 4: Učestalost pojavljivanja prethodno zapraćenih profila na For You Pageu.....	36
Tablica 5: Najčešći korišten hashtagovi u analiziranim videozapisima.....	37
Tablica 6: Najčešći akteri i spominjani akteri u analiziranim videozapisima.....	39
Tablica 7: Kategorije desnih ideja.....	40
Tablica 8: Dominantna emocija koje se izražava i prenosi u videu.....	41
Tablica 9: Broj pregleda, lajkova, komentara, dijeljenja, spremanja i pratitelja.....	42

1. Uvod

Pojava društvenih mreža preoblikovala je ljudske interakcije, mijenjajući način na koji komuniciramo, pristupamo informacijama, formiramo mišljenja i sudjelujemo u društveno-političkim diskursima. Neusporedivi doseg i utjecaj ovih platformi skrenuli su pozornost znanstvenika na njihovu potencijalnu ulogu u oblikovanju političkih ideologija i potencijalnom poticanju radikalizacije.

Pokrenut 2016. godine, relativno novi sudionik u ovoj sferi, TikTok je brzo postao popularan među mlađom publikom zahvaljujući jedinstvenom formatu kratkih videozapisa i alatima za dinamično stvaranje sadržaja. Međutim, društvene implikacije ove platforme protežu se daleko izvan bezopasne zabave TikTok, brzo stječe globalnu popularnost svojim jedinstvenim formatom kratkih, zanimljivih videa čija se tematika kreće od zabavnih TikTok plesova do radikalnih političkih sadržaja.

Ovaj diplomski rad istražuje potencijalnu ulogu TikToka u širenju radikalnih desnih ideja. Stoga istraživačko pitanje koje pokreće ovu studiju je: *Koja je uloga TikToka u širenju radikalno desnih ideja i u kojoj mjeri platforma doprinosi širenju i normalizaciji takvih ideja među svojim korisnicima?* Odabir fokusiranja na radikalne desne ideje proizlazi iz sve veće vidljivosti ekstremno desnih ideologija u internetskom prostoru i javnom diskursu.

Posljednjih godina znanstvenici sve više primjećuju potencijal da internet može služiti kao kanal za širenje radikalnih ideologija, sugerirajući da internetski prostori mogu pridonijeti političkoj polarizaciji i radikalizaciji (Bartlett i Miller, 2012; Tufekci, 2015). Ipak, utjecaj TikToka i dalje je nedovoljno istražen, posebno u pogledu širenja desnog radikalizma. Ovaj rad ima za cilj premostiti ovaj jaz u literaturi istražujući kako bi TikTok mogao poslužiti kao platforma za mobilizaciju radikalne desnice.

Koristeći pristup mješovitih metoda, ova studija kombinira netnografiju i kvantitativnu analizu sadržaja kako bi ispitala širenje desnih ideja na platformi. Analizirajući sadržaj TikToka kroz umjereno konzervativan profil, studija se kreće algoritmom platforme, temeljeći analizu na razumijevanju platforme iz prve ruke kroz pregledavanje videozapisa, preskačući pritom nerelevantan sadržaj.

Ova studija ispituje TikTokove algoritamske i prakse regulacije sadržaja, propitujući njihov potencijalni doprinos procesu radikalizacije pojedinca. Nadalje, studija istražuje TikTokov

algoritam za preporuke (For You Page), koji može nenamjerno usmjeravati korisnike prema sve ekstremnijem sadržaju.

Sljedeća poglavlja ovog rada pružit će analizu uloge TikToka u širenju radikalnih desnih ideja. U prvom dijelu rada dat će se pregled relevantne literature o utjecaju društvenih medija na politički diskurs i ideološko širenje kao i pregled TikTok aplikacije te njezinog algoritma. Zatim je detaljno opisana metodologiju istraživanja, objašnjavajući postupke prikupljanja i analize podataka. Nadalje slijede rezultati studije koji će biti podijeljeni u kvantitativne nalaze i netnografske zapise podijeljene po danima istraživanja. Rezultate slijedi rasprava o implikacijama studije, dok će posljednje poglavlje završiti ograničenjima i preporuka za buduća istraživanja te sažetkom istraživanja.

2. TikTok kao društvena platforma

ByteDance je 2016. godine pokrenuo TikTok koji je brzo postao globalna senzacija i jedna od najpopularnijih društvenih mreža. Izvorno poznata kao Douyin u Kini, aplikacija je međunarodno uvedena kao TikTok nakon spajanja s aplikacijom Musical.ly 2018. (O'Connor, 2021: 6). Aplikacija omogućuje korisnicima stvaranje, dijeljenje i gledanje kratkih videozapisa, sa sadržajem koji varira od plesova i šala do modnih i političkih komentara.

Evolucija TikToka usko je isprepletena s njegovim kineskim prethodnikom Douyinom. Prema Weimannu i Masriju (2018: 753), obje aplikacije razvila je tehnološka tvrtka ByteDance sa sjedištem u Pekingu, ali dok je Douyin dizajniran za kinesko tržište, TikTok je posebno stvoren za globalnu publiku. Ove dvije verzije dijele isti softver, ali održavaju odvojene mreže radi usklađivanja s kineskim zakonima o cenzuri (Lorenz, 2020). Platforma je doživjela značajan porast korisnika nakon preuzimanja platforme Musical.ly 2018., što joj je omogućilo pristup širokoj, uspostavljenoj korisničkoj bazi izvan Kine. Musical.ly je već tada imao značajnu korisničku bazu u Sjedinjenim Državama (Lorenz, 2020). Unatoč početnoj kritici i skepsa, TikTok je uspio pronaći nišu na konkurentnom tržištu društvenih medija, redefinirajući norme digitalnog angažmana.

Od tada je TikTok postao najpreuzimanija aplikacija na Apple App Storeu 2018., a korisnike je privukla lakoća kojom mogu stvarati i dijeliti zabavne sadržaje temeljene na glazbi (Marwick i Lewis, 2018). Jedinstveno korisničko sučelje i algoritam za preporuku sadržaja, koji daje prednost otkrivanju sadržaja za razliku od ostalih društvenih mreža, izdvajaju TikTok od ostalih platformi, potičući njegovu popularnost (Tang i Haimson, 2021).

Za popularnost TikToka ponajviše je zaslužan njegov snažan algoritam za preporuke. Za razliku od drugih platformi, kod koji se preporuke korisnicima oslanjaju na aktivno praćenje određenih profila ili interesa, TikTok koristi tehnike strojnog učenja kako bi ponudio personalizirane preporuke korisnicima. Radi se aplikaciji koja korisnicima kontinuirano predstavlja sadržaj koji je u skladu s njihovim interesima, čak i ako ne prate druge korisnike (Boucher: 2022: 11).

Razumijevanje funkcioniranja TikToka zahtjeva analiziranje algoritma, koji ga značajno razlikuje od ostalih platformi društvenih medija. Na platformama poput Twittera ili Facebooka veze i interesi igraju značajnu ulogu u otkrivanju sadržaja. Međutim, TikTok revolucionira ovaj model korištenjem naprednih tehnika strojnog učenja kako bi korisnicima ponudio personalizirane preporuke, čak i u nedostatku izričitih interesa korisnika (Lorenz, 2020). Ove preporuke temelje se na mnoštvu čimbenika, uključujući vrste videozapisa koje je korisnik

gledao ili dijelio, interakcije korisnika (kao što su lajkovi, dijeljenja, komentari, stvoreni sadržaj), informacije o uređaju i postavke koje je definirao korisnik (TikTok Newsroom, 2019).

Učinkovitost TikTok algoritma leži u njegovoj sposobnosti da uči iz svake interakcije korisnika. Svaka radnja poduzeta na platformi – od praćenja računa, sviđanja ili dijeljenja videozapisa do stvaranja sadržaja – služi kao informacija koja doprinosi razumijevanju algoritma o korisničkim preferencijama. Čak i naizgled periferni detalji, poput postavki uređaja i računara, koji algoritmu daju informacije o lokaciji korisnika, preferencijama jezika i vrsti uređaja, pridonose oblikovanju ponuđenog sadržaja (TikTok Newsroom, 2019). Ovo nijansirano razumijevanje ponašanja korisnika u stvarnom vremenu omogućuje platformi da kontinuirano poboljšava svoje preporuke sadržaja, osiguravajući visoku razinu angažmana korisnika (Matamoros-Fernández i O'Donnell, 2021).

Središnja značajka TikTokovog otkrivanja sadržaja je *feed* „For You“ - stalno osvježeni tok videozapisa koji kurira algoritam za preporuke platforme. Za razliku od *feeda* „Following“, koji prikazuje sadržaj s računa koje korisnik prati, *feed* „For You“ prikazuje sadržaj iz raznih izvora, uključujući račune koje korisnik ne prati, popularan sadržaj i dr. (TikTok Newsroom, 2019.). TikTokov algoritam za preporuke koristi sustav ocjenjivanja za dodjeljivanje ocjene relevantnosti svakom videu za određenog korisnika. Ovi rezultati zatim popunjavaju *feed* „For You“, stvarajući visoko personalizirani tok sadržaja koji se neprestano prilagođava na temelju korisnikovih najnovijih interakcija (TikTok Newsroom, 2019).

Osim personalizacije, dizajn platforme također potiče viralnost sadržaja. Kratak, lako probavljiv videosadržaj, zajedno s mogućnošću angažiranja putem lajkova, dijeljenja, komentara i dueta, stvara okruženje pogodno za brzo širenje sadržaja (Francis, 2021).

TikTokov paket alata za stvaranje sadržaja – uključujući glazbu, filtre i efekte – dodatno pospješuje popularizaciju olakšavajući korisnicima sudjelovanje u trendovskim izazovima ili memovima, dodatno potičući viralnost (Matamoros-Fernández i O'Donnell, 2021; TikTok Newsroom, 2019). Duboka personalizacija i fokus na viralnost značajno su pridonijeli brzom usponu TikToka i održivom angažmanu korisnika. Ovo postaje posebno bitno kada se ispituje potencijal platforme za širenje političkih ideologija i doprinos političkoj radikalizaciji, što je, kako je ranije naglašeno, tema ovog rada.

Privlačnost TikToka velika je među mlađim korisnicima, posebno publikom generacije Z, rođenom između kasnih 1990-ih i ranih 2010-ih (Pew Research Center, 2021). Međutim, kako

je popularnost TikToka naglo rasla, korisnička baza platforme postala je sve raznolikija, šireći se izvan početne mlade demografije.

Nadalje, kultura aplikacije temeljno je povezana s algoritmom i dizajnom. Platforma potiče kreativnost i inkluzivnost, koja, u kombinaciji s obećanjem viralnosti, potiče sudjelovanje korisnika u različitim trendovima, izazovima i diskursima (Francis, 2021).

Od 2023. TikTok se može pohvaliti s više od dvije milijarde preuzimanja aplikacije diljem svijeta s procijenjenom milijardom aktivnih korisnika svaki mjesec, prema Wallaroo Media (2023). U Sjedinjenim Američkim Državama, koje čine oko 5 % globalnih korisnika TikTok-a, oko 60 % korisnika TikToka je u dobi između 16 i 24 godine, što potvrđuje popularnost aplikacije među demografskom skupinom Gen Z (Wallaroo Media, 2023). Koncentracija mlađih korisnika izdvaja TikTok od ostalih velikih platformi društvenih medija i ima implikacije na vrstu sadržaja koji se nalazi na platformi.

Osim dobi, spol također igra ulogu u korištenju TikToka. Dok je spolna podjela na TikTok-u gotovo ujednačena diljem svijeta, u SAD-u platforma privlači znatno više ženskih korisnika, a žene čine oko 60 % TikTok korisničke baze (Wallaroo Media, 2023). Platforma također ima raznoliku bazu korisnika u smislu etničke pripadnosti pa je tako zastupljenost nebijelih korisnika TikToka u SAD-u iznad 60 posto (Pew Research Center, 2021).

Međutim, demografske trendove ne treba promatrati izolirano, budući da TikTok iskustvo nije oblikovano samo dobi ili spolom korisnika, već je i duboko isprepletено s posebnom kulturom platforme koja je obilježena algoritmom i značajkama aplikacije (Francis, 2021). TikTok često karakteriziraju plesni izazovi, duhoviti skečevi i videozapisi koji su obilježili kulturu zabave, kreativnosti i autentičnosti aplikacije. Ovu kulturu uvelike oblikuje baza mladih korisnika platforme (Matamoros-Fernández i O'Donnell, 2021).

Razmatranje ovog demografskog i kulturnog konteksta ključno je za razumijevanje dinamike koja podupire TikTokovu ulogu u širenju desnog ekstremizma. Mladost korisničke baze TikToka, zajedno s jedinstvenom kulturom platforme i algoritamskim operacijama, predstavlja i prilike i izazove za razumijevanje širenja radikalnih desnih ideologija na TikToku.

Utjecaj TikToka nadilazi digitalne granice, utječući na različite aspekte društva. Lorenz (2020) primjećuje kako je TikTok pomogao pjesmama da se popnu na glazbene ljestvice i pretvorio opskurne izvođače u globalne senzacije preko noći. Slično tome, utjecaj TikToka vidljiv je u

području mode, pri čemu određeni stilovi i brendovi dobivaju na publicitetu zbog svoje popularnosti u videozapisima na TikToku.

U političkom krajoliku, TikTok je pokazao svoj potencijal kao platforma za politički aktivizam i angažman. Lorenz i dr. (2020) izvještavaju kako su korisnici TikToka tvrdili da su sabotirali Trumpov skup masovnim rezerviranjem ulaznica koje nisu planirali iskoristiti tj. pojaviti se na skupu, što je pridonijelo odazivu koji je bio manji od očekivanog. Štoviše, platforma se pojavila kao prostor za politički dijalog i podizanje svijesti, s korisnicima koji dijele sadržaj o političkim temama u rasponu od klimatskih promjena do rasne politike. Moć TikToka da utječe na popularnu kulturu pokazala se tijekom pandemije COVID-19, kada je postao ključni izvor zabave, povezanosti i informacija za milijune ljudi u karanteni (Francis, 2021).

Uloga TikToka u političkoj komunikaciji nije ograničena na aktivizam. Platforma je također korištena za političke poruke i strategije kampanje, kao što je pokazano tijekom predsjedničkih izbora u SAD-u 2020. godine (Skočak, 2021). Političari i političke skupine prepoznale su potencijal platforme za dopiranje do mlađih demografskih skupina te su u skladu s tim prilagodile svoje strategije.

Međutim, radi se o dvosjeklom maču jer isti čimbenici koji potiču angažman i viralnost na TikToku također mogu olakšati širenje dezinformacija (Francis, 2021). Slično drugim platformama društvenih medija, TikTok se uhvatio u koštac s problemima oko lažnih vijesti i politički pristranih informacija (Allcott i Gentzkow, 2017: 2014).

TikTokov brz uspon bio je popraćen i rastućom zabrinutošću oko privatnosti podataka, moderiranja sadržaja i mogućnosti političke manipulacije. Odnos platforme s kineskom tvrtkom ByteDance izazvao je uzbunu među svjetskim političarima koji strahuju da bi se podaci korisnika mogli dijeliti s kineskom vladom (Rogers, 2020). Iako je TikTok više puta odbacio takve tvrdnje, te su zabrinutosti rezultirale istragama i zabranom platforme u pojedinim državama (Rogers, 2020; Mac, 2020). Indija je zabranila platformu sredinom 2020. godine, tako je ByteDance ostao bez jednog od najvećih tržišta (New York Times, 2023). Druge zemlje i državna tijela, uključujući Britaniju i njezin parlament, Australiju, Kanadu, izvršnu vlast Europske unije, Francusku i novozelandski parlament, zabranili su aplikaciju na službenim uređajima službenika (New York Times, 2023).

Kada je u pitanju SAD, u srpnju 2020. pojavile su se prve glasine o tome da SAD razmatra zabranu TikToka, zbog straha da kineske obavještajne službe prikupljaju podatke američkih korisnika društvene mreže. TikTok odbacuje te navode. U pokušaju da se doskoči ovim

zabrinutostima, TikTok je imenovao američkog glavnog izvršnog direktora, osigurao da njegovi podatkovni centri nisu u Kini i odvojio svoje američke operacije od matične tvrtke ByteDance (The Verge 2023). U kolovozu 2020., američki predsjednik Donald Trump potpisao je izvršnu naredbu kojom je tražio zabranu TikToka ako se ne proda američkoj tvrtki unutar 45 dana. Kao odgovor, TikTok je pokrenuo pravnu tužbu protiv ove naredbe. U prosincu 2020., sudac je blokirao naredbu opisujući je kao "arbitrarnu" (The Verge, 2023). Do lipnja 2021., pod administracijom predsjednika Joe Bidena, raniji pokušaji zabrane bili su odbačeni. Međutim, zabrinutost zbog privatnosti nije nestala; u prosincu 2022., otkriveno je da su zaposlenici ByteDancea pratili novinare (The Verge, 2023). Kao rezultat toga, TikTok je zabranjen u Zastupničkom domu američkog Kongresa, a kasnije i za sve službenike savezne vlade. U ožujku 2023., Predstavnički dom SAD-a razmatrao je davanje ovlasti predsjedniku Bidenu da zabrani TikTok. U travnju 2023., Montana je postala prva savezna država koja je potpuno zabranila TikTok, a zakon bi stupio na snagu u siječnju sljedeće godine. TikTok je na ovaj korak savezne države odgovorio tužbom 23. svibnja (The Verge, 2023).

Najnovija vijest je da TikTok u Europi uvodi mogućnost da korisnici isključe personalizirani algoritam TikToka, usklađujući tako svoju platformu s EU-ovim Digital Services Actom (DSA) (The Verge, 2023). Ako korisnici odluče isključiti ovu funkciju, vidjet će popularne videozapise iz svoje regije i globalno, a ne one prilagođene njihovim interesima. Ovo je odgovor na zahtjev EU-a koji traži od velikih online platformi da korisnicima daju odabir hoće li im biti prikazivan personaliziran sadržaj, koji se temelji na praćenju korisničke aktivnosti (The Verge, 2023). U skladu s ovim, TikTok će također prilagoditi pretragu da prikazuje sadržaj popularan u korisnikovoj regiji, dok će feedovi biti organizirani kronološki za one koji izaberu nepersonalizirani prikaz (The Verge, 2023).

3. Politička radikalizacija

U novije vrijeme, studije su počele istraživati ulogu TikToka u političkom diskursu i potencijalnoj radikalizaciji. Proces radikalizacije koji pojedince vodi prema ekstremnim ideologijama, polarizacija političkog diskursa i proliferacije desnih ekstremističkih pokreta predstavljaju značajne izazove za suvremeno društvo i demokratske vrijednosti (Daniels, 2018: 60).

„Radikalizacijom se označava proces kojim neki pojedinac ili skupina prihvaća nasilni oblik djelovanja izravno povezan s ekstremističkom ideologijom političkog, društvenog ili

religijskog sadržaja koja osporava postojeći politički, društveni ili kulturni poredak“ (Borum 2011 prema Khosrokhavar, 2017: 7). Proces radikalizacije uključuje niz psiholoških, društvenih i ideoloških čimbenika koji oblikuju uvjerenja, vrijednosti i ponašanja pojedinca. Najčešće se karakterizirao kao proces tijekom kojeg se odbacuje *status quo* ili glavne (McCauley i Moskalenko, 2008: 421). Važno je naglasiti da se takva radikalizacija može manifestirati i na desnom i u lijevom političkom spektru. Radikalizacija desno orijentiranih pojedinaca često se manifestira u obliku ultranacionalizma, rasne ili etničke nadmoći, antiimigrantskih ili protuvladinih stavova (Miller-Idriss, 2019). Gospodarske neprilike, kulturne promjene ili demografske promjene često pogoršavaju te osjećaje (Khosrokhavar, 2017). Dok se lijeva radikalizacija obično vrti oko antikapitalizma, ekološkog ekstremizma ili antiglobalizacijskih stavova. Percepcija da korporativni interesi dominiraju politikom i pridonose ekonomskoj nejednakosti može produbiti lijeva radikalna uvjerenja (Beinart, 2019).

Politička polarizacija igra ključnu ulogu u procesu radikalizacije stvarajući okruženje u kojem pojedinci gravitiraju prema ekstremnim ideološkim pozicijama. Sve veća polarizacija političkog diskursa pojačava društvene podjele i potiče mentalitet „mi protiv njih“, pridonoseći radikalizaciji i lijevih i desnih ekstremista (Khosrokhavar, 2017: 31). Polarizacija se odnosi na sve dublji jaz između pojedinaca i skupina koji imaju različita politička uvjerenja i ideologije (Sunstein, 1999: 12). To je višestruki fenomen koji utječe na društva diljem svijeta i često ga karakterizira povećana ideološka rigidnost, neprijateljstvo i ograničena razmjena ideja između suprotstavljenih strana (Sunstein, 1999: 12). Medijsko okruženje, tradicionalno i digitalno, igra ključnu ulogu u oblikovanju političke polarizacije. Uspon stranačkih medija i fragmentacija izvora vijesti pridonijeli su formiranju ideoloških grupa gdje pojedinci selektivno konzumiraju informacije koje potvrđuju njihove pristranosti. Ova selektivna izloženost ideološki usklađenim vijestima i komentarima dodatno učvršćuje postojeća uvjerenja i koči konstruktivan dijalog između suprotstavljenih stajališta (Khosrokhavar, 2017: 43).

Osim utjecaja medija, društveno-ekonomski čimbenici mogu pridonijeti političkoj polarizaciji. Ekonomska nejednakost, društvene podjele i kulturni sukobi mogu pojačati ideološke razlike i pridonijeti učvršćivanju političkih pozicija. Znanstvenici poput Pikettyja (2020) i Putnama (2000) istaknuli su ulogu socioekonomskih razlika i društvene fragmentacije u poticanju političke polarizacije. Piketty (2020: 16) navodi da kada se bogatstvo koncentrira u rukama nekolicine, čime se pogoršava ekonomska nejednakost, može doći do pojačanja političke polarizacije jer različite klase imaju različite interese i prioritete. U takvom okruženju, političke stranke mogu postati više polarizirane kako bi privukle svoje biračke baze, a društvo postaje

više fragmentirano. Dok Putnam (2000: 51) istražuje opadanje društvenog kapitala u SAD-u tijekom 20. stoljeća, navodi da s opadanjem društvenog kapitala (npr. manje ljudi sudjeluje u zajedničkim aktivnostima), društva postaju više fragmentirana. Ova fragmentacija može potaknuti političku polarizaciju jer ljudi postaju manje izloženi različitim perspektivama i manje su skloni suradnji s onima izvan svojih društvenih grupa. Osim prethodno navedenih faktora, na ovaj proces mogu utjecati pojedinačni čimbenici, grupna dinamika, društveni uvjeti i online okruženja (Khosrokhavar, 2017: 24). Khosrokhavarovo djelo „Radikalizacija“ pruža sveobuhvatnu analizu različitih puteva i mehanizama koji pojedince vode prema radikalizaciji (2017). Oslanjajući se na opsežna istraživanja i studije slučaja, Khosrokhavar istražuje psihološke, sociološke i političke dimenzije radikalizacije, rasvjetljavajući temeljne motivacije i procese.

Khosrokhavar naglašava ulogu kriza identiteta, društvene marginalizacije i opaženih pritužbi kao čimbenika koji mogu pridonijeti ranjivosti pojedinaca na radikalne ideologije. On istražuje kako se radikalizacija odvija unutar specifičnih sociopolitičkih konteksta, uključujući utjecaj geopolitičkih događaja, sukoba i društvenih napetosti. Ispitujući studije slučaja različitih radikalnih pokreta, kao što su islamistički ekstremizam i krajnje desne ideologije.

Khosrokhavar (2017: 94), opisujući aspekt radikalizacije koji se odnosi na krizu identiteta, ističe da pojedinci koji dožive ili se osjećaju društveno marginalizirano ranjiviji su na radikalizaciju. Ekstremističke ideologije mogu pružiti osjećaj pripadnosti, svrhe i identiteta, nudeći pojedincima koherentan narativ koji njihovim životima daje smisao. Naglašava i ulogu emocija u procesima radikalizacije. Osjećaji frustracije i ljutnje te neprihvaćenosti mogu potaknuti usvajanje ekstremističkih uvjerenja. Ekstremistički narativi često pružaju odušak za te emocije, nudeći pojedincima način da kanaliziraju svoje osjećaje. Khosrokhavar (2017: 134) naglašava utjecaj kognitivnih pristranosti (eng. *cognitive biases*), kao što je *confirmation bias* ili pristranost potvrđivanja, na radikalizaciju koje jačaju postojeća uvjerenja, čineći pojedince osjetljivijima na ekstremističku propagandu. Pristranost može iskriviti percepciju stvarnosti i spriječiti pojedince da kritički procjenjuju alternativna gledišta.

Apostrofira i utjecaj grupne dinamike na radikalizaciju. Unutar ekstremističkih mreža, društveni utjecaj i pritisak vršnjaka mogu pridonijeti usvajanju i jačanju radikalnih uvjerenja. Grupna dinamika stvara okruženje u kojem pojedinci teže prihvaćanju, konformizmu i osjećaju jedinstva, što ih čini receptivnijima prema ekstremističkim ideologijama.

Khosrokhavar (2017: 73) raspravlja o ulozi interneta i društvenih mreža u olakšavanju virtualne radikalizacije pa tako navodi da virtualni prostori omogućuju pojedincima da se povežu s istomišljenicima, stvarajući internetske zajednice koje podržavaju i jačaju ekstremistička uvjerenja. Mreže pružaju osjećaj pripadnosti i solidarnosti, njegujući okruženje u kojem se radikalne ideje mogu širiti i dalje potvrditi. Platforme olakšavaju širenje ekstremističkih narativa, videozapisa i tekstova, omogućujući pojedincima da konzumiraju ovaj sadržaj bez tradicionalnih vratarâ (eng. *gatekeepers*), npr. medija, ili ograničenja, a služe i kao prostor za regrutiranje. Ekstremističke skupine koriste se društvenim mrežama, forumima i šifriranim aplikacijama za razmjenu poruka kako bi identificirale i ciljale pojedince koji bi mogli biti podložni njihovim ideologijama. Tako stvaraju puteve za novačenje, indoktrinaciju i formiranje ekstremističkih mreža.

Osim Khosrokhavarove knjige, i drugi su znanstvenici pridonijeli razumijevanju procesa radikalizacije. Rad Clarka McCauleya i Sophije Moskalenko na temu „*Friction: How Radicalization Happens to Them and Us*“ (2011) istražuje međudjelovanje između individualnih motivacija, grupne dinamike i društvenih čimbenika u procesu radikalizacije. Njihovo istraživanje naglašava važnost grupnih identiteta, društvenih mreža i zajedničkih problema u tjeranju pojedinaca prema radikalnim uvjerenjima i akcijama. Slično kao i Khosrokhavar, oni opisuju kako dolazi do radikalizacije i što utječe na prihvaćanje ekstremističkih ideja.

Nadalje, koncept „kumulativnog ekstremizma“ koji je predložio Kruglanski i dr. u knjizi „*The Radical's Journey: How German Neo-Nazis Voyaged to the Edge and Back*“ (2019) pruža dragocjene uvide u faze i dinamiku radikalizacije. Kruglanski i dr. istražuju proces radikalizacije, ističući da to nije iznenadna transformacija, već postupno putovanje koje uključuje više faza. Ističe važnost razumijevanja osobnih iskustava pojedinca, društvenih mreža i ideoloških utjecaja u njihovoj putanji radikalizacije. On istražuje kako ekstremističke skupine stvaraju okruženje koje potiče konformizam, učvršćuje ekstremistička uvjerenja i pruža osjećaj prijateljstva i pripadnosti.

Knjiga također istražuje procese regrutiranja, društvenog osnaživanja i formiranja kolektivnih identiteta unutar tih grupa, posebno se fokusirajući na njemačke neonaciste. Ističu da novačenje u ekstremističke skupine nije nasumičan ili slučajan proces, već se radi o strateškom pothvatu. Naglašavaju ulogu društvenih mreža u identificiranju i ciljanju pojedinaca koji su ranjivi na radikalizaciju. Novačenje se često događa kroz osobne odnose, gdje postojeći članovi grupe

aktivno traže pojedince istomišljenika i pokušavaju ih uvjeriti da im se pridruže (Kruglanski i dr., 2019: 104).

Kruglanski i dr. (2019) istražuju kako ekstremističke grupe nude poticajno okruženje u kojem pojedinci mogu izraziti svoja ekstremistička uvjerenja bez straha od osude ili društvenih posljedica. Pružajući osjećaj svrhe, pripadnosti i prihvaćanja, ekstremističke skupine osnažuju pojedince i stvaraju im osjećaj vrijednosti i značaja okvira grupe. Naglašavaju ulogu zajedničkih vrijednosti, ideologija i simbola u stvaranju osjećaja pripadnosti i solidarnosti. Ovi kolektivni identiteti često služe kao ujedinjujuća sila koja jača grupnu koheziju i predanost ekstremističkoj stvari. Usvajanje jezika, rituala i normi specifičnih za skupinu dodatno jača kolektivni identitet.

Ispituju čimbenike koji pridonose eskalaciji radikalizacije prema nasilnom ekstremizmu, kao što su prihvaćanje militantnih ideologija, izloženost propagandi i normalizacija nasilja unutar ekstremističke subkulture. Knjiga također naglašava potencijal pojedinaca da se odvoje od ekstremističkih pokreta i izađu iz procesa radikalizacije i važnost rane intervencije, angažmana zajednice, programa deradikalizacije i rješavanja temeljnih pritužbi kako bi se ublažio rizik od radikalizacije.

Rani modeli i povijesne perspektive pridonose našem razumijevanju složene dinamike koja leži u osnovi radikalizacije. Jedan od modela je model stepenica, koji opisuje radikalizaciju kao proces koji se odvija „korak po korak“ i uključuje preradikalizaciju, samoidentifikaciju, indoktrinaciju i djelovanje (Kruglanski i dr., 2019: 24). Ovaj model naglašava postupnu prirodu radikalizacije i niz kognitivnih i bihevioralnih promjena kroz koje pojedinci prolaze prije nego što se uključe u ekstremističke akcije. Prepoznaje da radikalizacija nije iznenadna transformacija, već proces pod utjecajem niza osobnih, društvenih i kontekstualnih čimbenika.

Push-pull model pruža daljnje uvide u mehanizme koji pokreću radikalizaciju. Naglašava međuiгру između osobnih ranjivosti (*push* faktori) i vanjskih utjecaja (*pull* faktori) koji tjeraju pojedince prema radikalizaciji (Winter i dr., 2020: 11). *Push* faktori mogu uključivati društveno-ekonomsku marginalizaciju, percipiranu nepravdu, političke pritužbe ili osobne krize, dok *pull* faktori mogu uključivati karizmatične vođe, ekstremističke ideologije, grupnu dinamiku ili osjećaj pripadnosti i svrhe.

Ispitivanje uspona nacionalističkih i ekstremističkih pokreta u 20. stoljeću pruža povijesnu pozadinu za razumijevanje razvoja radikalnih ideologija (Khosrokhavar, 2017: 33). Studije slučaja povijesne radikalizacije, poput uspona krajnje desnih skupina u Europi ili vjerskih

ekstremističkih pokreta, rasvjetljavaju specifične čimbenike koji doprinose procesu radikalizacije unutar različitih ideoloških konteksta.

3.1. Desna radikalizacija

Desna radikalizacija privlači sve veću pozornost zbog oživljavanja krajnje desnih pokreta i širenja ekstremističkih ideja na globalnog razini (Daniels, 2018: 60). Razumijevanje dinamike i pokretača desne radikalizacije ključno je za razumijevanje specifičnih izazova i rizika povezanih s ovom posebnom ideološkom strujom. Iako Mudde (2000: 10) piše da gotovo svaki znanstvenik ukazuje na nedostatak općeprihvaćene definicije desne radikalizacije, tj. ne postoji konsenzus o točnoj definiciji pojma, navodi da se desna radikalizacija može definirati kao proces kojim pojedinci usvajaju ekstremno desne ideologije koje mogu dovesti do spremnosti da nastave ili podržavaju nasilje (Mudde, 2000: 11). Ove ideologije često naglašavaju očuvanje tradicionalnih, nacionalnih ili rasnih identiteta protiv prijetnji kao što su imigracije, multikulturalizma ili globalizma na kojima koje ovakav oblik radikalizacije iskorištava i kapitalizira na strahovima pojedinaca. Čimbenici kao što su kulturološka nesigurnost, populistički narativi, ekonomski problemi i percipirane prijetnje identitetu oblikuju proces radikalizacije unutar desnog konteksta (Khosrokhavar, 2017: 15, Inglehart i Norris, 2016). Ekstremističke skupine koriste niz strategija, poput širenja propagande, regrutiranja i online platformi, kako bi pojačale svoje poruke i privukle sljedbenike (Winter i dr., 2020: 9).

Online platforme, uključujući društvene mreže, i web stranice alternativnih medija, desnih ekstremistima pružaju prostor za komunikaciju, organiziranje i novačenje novih članova (Khosrokhavar, 2017: 75). Anonimnost i pristupačnost koju nude te platforme omogućuju pojedincima da se uključe u ekstremistički diskurs, dijele ekstremistički sadržaj i formiraju komore jeke koje jačaju njihova uvjerenja (Winter i dr., 2020: 13). Upravo desnu radikalizaciju često karakterizira formiranje online zajednica koje promiču i normaliziraju ekstremističke ideologije (Daniels, 2018: 60).

Desna radikalizacija nije homogena pojava i obuhvaća raznolik raspon ideoloških perspektiva, od etnonacionalizma i bjelačke nadmoći do antiimigracijskih i antiglobalizacijskih osjećaja (Khosrokhavar, 2017: 91-154). Ideologije i motivacije koje pokreću takvu radikalizaciju oblikovane su povijesnim događajima, društveno-političkim kontekstima i kulturnom dinamikom (Khosrokhavar, 2017: 76). U kontekstu ovog diplomskog rada, razumijevanje desne

radikalizacije ključno je za istraživanje potencijalnog utjecaja TikToka u širenju i jačanju desnih ekstremističkih ideja.

Jedan od najcitiranijih znanstvenika u području desnog ekstremizma i radikalizacije je Cas Mudde (2000). Mudde pruža uvid u različite struje unutar šire desne politike, identificirajući dvije ključne kategorije: radikalnu desnicu i ekstremnu desnicu. Sukladno s tim opisuje kako radikalna desnica često sebe prikazuje kao predstavnika "običnih ljudi" protiv "korumpiranih elita". Populizam je centralna značajka ove kategorije, pri čemu se društvo prikazuje podijeljeno između "naroda" i "elite". Iako je populizam karakterističan i za ostale ideološke spektre, kada je u pitanju desna ideologija, podrazumijeva da se narodu prepušta da odlučuje; što uključuje npr. pozivanje na referendum koji zagovaraju desne politike. Još jedna ključna karakteristika je nacionalizam, vjerovanje da države trebaju biti naseljene isključivo članovima izvorne skupine (nacije), dok su neizvorne komponente (ljudi i ideje) temeljna prijetnja nacionalnoj državi (Mudde, 2000: 200). Mudde (2000: 187) tu razlikuje nekoliko oblika: državni nacionalizam (država je primarna jedinica organizacije, dok naciju suštinski čine ljudi koji žive unutar granica države), etnički nacionalizam (etnička zajednica smatra se primarnom jedinicom, dok se država vidi suštinski kao politički izraz etničke zajednice, a članstvo u etničkoj zajednici temelji se na porijeklu), unutarnja homogenizacija (samo ljudi koji pripadaju naciji imaju pravo živjeti unutar granica države; stranci se prihvaćaju samo kao gosti i nemaju politička prava), vanjska isključivost (država mora imati sve ljude koji pripadaju naciji unutar svojih granica; država je povezana s etničkom zajednicom, koja je povezana s određenim teritorijem).

Uz to, radikalna desnica naginje autoritarnosti, ali ju ne zagovara, vjerujući u strogo uređeno društvo u kojem se kršenja kolektivno dogovorenih društvenih normi oštro kažnjavaju (npr. visoke kazne, strogi uvjeti u zatvoru, smrtne kazne). Zagovara se red i autoritet, a da bi se ostvarili treba imati snažnu policijsku snagu u smislu osoblja, opreme i nadležnosti. Uz to dolazi i militarizam tj. zagovaranje snažne vojske kako bi se zaštitili nacionalni interesi. Služenje u vojsci je najveća čast, rat se smatra prirodnom stanjem, a mir se smatra razdobljem između ratova. Ratu se pripisuju pozitivne značajke, a vojnici se gledaju kao uzor (Mudde, 2000: 188). Unatoč ovim stajalištima, Mudde (2000: 189) piše da radikalna desnica općenito ne nastoji ugroziti demokratske institucije, već favorizira unitarnu formu demokracije.

S druge strane, ekstremna desnica suprotstavlja se principima liberalne demokracije. Ekstremna desnica protivi se demokratskom sustavu, smatrajući ga korumpiranim, neučinkovitim ili

inherentno manjkavim. Oni zagovaraju autoritarni režim ili druge oblike nedemokratskog upravljanja. Često romantiziraju prošlo doba ili strogi hijerarhijski društveni poredak.

Karakterizira ih ksenofobični nacionalizam, oblik nacionalizma koji ne samo da daje prednost vlastitoj naciji iznad drugih nacija, već je i otvoreno neprijateljski nastrojen prema strancima (Mudde, 2000: 189). Ekstremna desnica zagovara da postoji razlika među skupinama pri čemu je jedna skupina isključena iz pojedinih aspekata života druge grupe. Sukladno s tim, među ekstremistima se pojavljuje rasizam, eksplicitno vjerovanje u superiornost jedne rase nad drugima, također je često prisutan. Pojavljuje se i etnopluralizam, vjerovanje u trajne (prirodne ili nasljedne) razlike između skupina ljudi (rasa i/ili etničkih zajednica) s osnovnom pretpostavkom da su sve skupine ekvivalentne, ali različite, a ljudi bi trebali živjeti odvojeno unutar svoje vlastite skupine. Ekstremisti zagovaraju i etnocentrizam tj. vjerovanje da je skupina u koju pripadaju superiorna u odnosu na druge. Javlja se i antisemitizam tj. vjerovanje da je židovska rasa ili etnička zajednica u cjelini loša, vjeruju u varijante židovske svjetske zavjere sa zaključkom da su Židovi suštinski protiv „nas“ tj. ostalih (Mudde, 2000: 190).

Bitno je zapamtiti da je krajolik desnih politika golem i složen. Klasifikacije koje daje Mudde nisu iscrpne, a definicije i karakteristike "radikalnog" i "ekstremnog" mogu se razlikovati ovisno o regionalnom, povijesnom i kulturnom kontekstu. Štoviše, kako se političko okruženje razvija, ponašanja i ideologije određenih stranaka i grupa mogu se promijeniti, dovodeći u pitanje prethodne klasifikacije. Još jedan važan aspekt Muddeovog rada je njegova razlika između populističke radikalne desnice i drugih oblika desnog ekstremizma. Populističke radikalno desne stranke, prema Muddeu, kombiniraju značajke populizma, nacionalizma i autoritarizma. Ova razlika je ključna jer populizam sam po sebi nije nužno ekstremistički, ali kada se kombinira s nacionalizmom i autoritarizmom, poprima radikalni oblik (Mudde, 2000: 13).

3.1.2. Kategorije desnih ideja na TikToku

Premda Mudde (2000) opisuje puno opširniju kategorizaciju radikalno desnih ideja, u ovom će se istraživanju za tipizaciju takvih ideja na TikToku koristiti uža kategorizacija koju je precizirao O'Connor (2021) u radu *"Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok"* budući da je on kroz svoju analizu precizirao kategorije desnih ideja koje se pojavljuju specifično na TikToku te će upravo njegove kategorije u ovom radu biti korištene u

kvantifikaciji i grupiranju radikalno desnih videozapisa na TikToku. Ove vrste desnih ideja O'Connor (2021) je izdvojio kao glavne u pružanju uvida u dinamiku radikalno desnog sadržaja na TikToku: bijela nadmoć i etnonacionalizam, antiimigracijski diskurs i ksenofobija, teorije zavjere i globalistički narativi, antisemitska uvjerenja i poricanje holokausta, antifeminizam i rodni tradicionalizam, nacionalistički i populistički narativi.

Kategorija „bijela nadmoć i etnonacionalizam“ obuhvaća sadržaj koji promiče superiornost bijelih pojedinaca ili određenih etničkih skupina, zagovarajući očuvanje rasne ili etničke čistoće. Takav sadržaj može uključivati poruke rasne mržnje, pozive na segregaciju ili demonizacija drugih rasa ili etničkih grupa. Zatim, kategorija „antiimigracijski diskurs i ksenofobija“ uključuje sadržaj koji je usmjeren na imigrante ili promiče neprijateljske stavove prema pojedincima specifičnog kulturnog ili etničkog podrijetla. Može održavati stereotipe, širiti dezinformacije o useljavanju ili zagovarati restriktivne politike useljavanja (O'Connor, 2021: 13). Radikalno desne ideje na TikToku često sadrže „teorije zavjere i globalističke ideje“. Te se priče mogu vrtjeti oko ideja o tajnim zavjerama, manipulaciji moćnih elita ili eroziji nacionalnog suvereniteta. Mogu prouzročiti širenje dezinformacija i nepovjerenje u glavne institucije (O'Connor, 2021: 14). Kategorija „antisemitska uvjerenja i poricanje holokausta“ fokusira se na sadržaj koji zastupa antisemitska uvjerenja, promiče poricanje holokausta ili održava stereotipe i predrasude protiv židovskih pojedinaca ili zajednica. Takav se sadržaj često može pridonijeti širenju antisemitskih stavova (O'Connor, 2021: 15).

Radikalno desne ideje na TikToku može uključivati „odbacivanje feminističkih ideala i zagovaranje tradicionalnih rodni uloga“. Takvi sadržaji promoviraju patrijarhalna uvjerenja, ili pokopavaju prava žena ili propagirati narative koji dovode u pitanje rodnu ravnopravnost i lgbtq+ prava (O'Connor, 2021: 16-18) Kategorija „nacionalistički i populistički narativi“ obuhvaća sadržaj koji naglašava nacionalni identitet, očuvanje kulture i kritiku globalizma. Može sadržavati pozive na nacionalističke politike, otpor međunarodnoj suradnji ili populističku retoriku koja odjekuje kod nezadovoljnih pojedinaca (O'Connor, 2021: 12).

4. Algoritamska radikalizacija

Dylan Roof, samoprolašeni rasist koji je ubio devet Afroamerikanaca u Charleston crkvi 2015. godine, jasno je naveo u svom manifestu te u intervjuima s FBI istražiteljima, važnost jednog vrlo specifičnog Google pretraživanja koje ga je dovelo da promijeni svoj pogleda na svijet. Samo jedan klik ga je doveo do grupe konzervativaca koji, kao i druge

skupine bjelačkih supremacista, koriste taktiku uobličavanja "epidemije black-on-white" kriminala (zločini koje su crnci počinili protiv bijelaca) tvrdeći da mediji i vlada cenzuriraju „black-on-white“ kriminal tako da ih opisuju kao izolirane događaje i ne klasificirajući ih kao zločine iz mržnje (Miller-Idriss, 2019: 133). Upravo algoritmi diktiraju veliki niz preporuka u našem digitalnom iskustvu; vode nas i utječu na naše iskustvo. To znači da imaju potencijal, ako ostanu neregulirani, "usmjeriti povremene ili slučajne gledatelje do ekstremnog sadržaja s kojim se inače ne bi susreli" (Miller-Idriss 2019: 134). Algoritamska radikalizacija odnosi se na proces kojim digitalne platforme i njihovi temeljni algoritmi nenamjerno promiču ili uveličavaju ekstremističke poglede, i lijeve i desne, ili sadržaj, čime potencijalno guraju korisnike prema radikalnijim uvjerenjima ili ponašanjima (Tufekci, 2015).

TikTokov algoritam stvara efekt komore jeke (eng. *echo chamber effect*), gdje pojačava postojeća uvjerenja korisnika kontinuirano im dostavljajući sličan sadržaj, koji je također izazvao zabrinutost (Allcott i Gentzkow, 2017: 222). Ovaj učinak potencijalno ograničava izloženost različitim stajalištima i može dovesti do daljnje polarizacije i radikalizacije, koje pojačavaju ekstreme (Pariser, 2011: 43). U slučaju TikToka stvaraju se filter mjehurići (eng. *filter bubbles*) koje Pariser (2011: 48) opisuje kao "personalizirano online okruženje u kojem algoritmi određuju koje informacije korisnici vide na temelju njihove prethodne online aktivnosti. To može rezultirati situacijom u kojoj korisnici primaju samo informacije koje potvrđuju njihova već postojeća uvjerenja, što može voditi smanjenju izloženosti raznolikim informacijama i različitim perspektivama". Takva selektivna izloženost informacijama pridonosi jačanju postojećih uvjerenja i pogoršanju političke polarizacije (Van Dijck i Poell, 2013). Ti filteri nastoje predvidjeti što korisnik voli i želi, stvarajući za svakog pojedinca prilagođeni informacijski svemir (Pariser, 2011: 10). „Iako su ljudi oduvijek birali medije koji se podudaraju s njihovim preferencijama, filter mjehurići na novoj razini utječu na način na koji doživljavamo informacije. U mjehuriću se pojedinci osjećaju izolirano. Za razliku od specifičnih medijskih kanala gdje dolazi do dijeljenja interesa s drugima, u mjehuriću je osoba sama te se tako gube zajednička iskustva koja proizlaze iz zajedničkih informacija“ (Pariser, 2011: 10). Dok su tradicionalni medijski izvori, poput konzervativnih ili liberalnih vijesti, otvoreni u svojim pristranostima, online platforme poput Googlea ne otkrivaju zašto vam predstavljaju određene informacije. Isto tako radi se o informacijama koje su nametnute korisnicima platformi, koje pojedinci nisu samostalno pronašli već su usmjerene prema njima kroz internetske kanale (Pariser, 2011: 11).

Upravo zbog osvješćivanja da algoritmi doista utječu na politički diskurs i proces radikalizacije, posljednjih nekoliko godina akademski istraživači sve su se više usredotočili na istraživanje utjecaja društvenih mreža na društvo, politiku i širenje radikalnih ideologija. TikTok, kao popularna društvena mreža, također je privukao pozornost znanstvenika u ovom kontekstu. Jedno od područja istraživanja usmjereno je na razumijevanje TikToka kao platforme općenito i njegovog jedinstvenog algoritma koji ga razlikuje od drugih platformi društvenih mreža. Iako su istraživanja koja posebno ispituju utjecaj TikToka na radikalizaciju i širenje političkih ideja još uvijek ograničena, O'Connorova studija, koja je napisana za Institute for Strategic Dialogue (ISD), pruža dubinsku analizu ekstremističkog sadržaja na platformi. O'Connor ispituje kako ekstremističke skupine i pojedinci iskorištavaju značajke TikToka za širenje govora mržnje, ekstremističkih ideologija i propagande (O'Connor, 2021: 4). Ovo istraživanje rasvjetljava potencijalne rizike povezane s TikTocom kao plodnim tlom za razvoj radikalizacije i širenje ekstremističkih ideja.

Istražujući ulogu TikToka u radikalizaciji, Bucher (2022) analizirala je širenje krajnje desnih ideologija, ističući da sustav preporuka platforme stvara okruženje pogodno za brzu radikalizaciju. Tvrde da TikTokov algoritam može korisnicima unositi sve ekstremniji sadržaj na temelju podataka o angažmanu, što je fenomen koji se naziva „autoradikalizacija“.

Haimson i Tang (2021) istražili su kako su hashtagovi povezani s krajnje desnim pokretima postali popularni na TikToku. Zaključili su da je sustav personaliziranih preporuka platforme znatno pridonio širenju takvog sadržaja, ističući potencijal hashtagova u oblikovanju političkog diskursa.

U komparativnom smislu, Miller-Idriss (2019) proučavao je fenomen radikalizacije na različitim platformama društvenih medija, ističući da TikTok kratki, vizualno uvjerljiv sadržaj čini učinkovitim medijem za regrutiranje. Slično obrascima radikalizacije koji se vide na platformama kao što su Facebook i Twitter, Miller-Idriss je naglasio opasnost širenja ekstremističkih pogleda.

Nadalje, iznesene su tvrdnje da bi se TikTok mogao koristiti kao kanal za govor mržnje, dezinformacije i političku manipulaciju. Francis (2021) ispituje ulogu TikToka u širenju dezinformacija o COVID-19 te sugerira paralelu s potencijalom platforme za širenje političkih dezinformacija. Ovu liniju istraživanja proširuju Rogers (2020) i Mac (2020), koji nude širi uvid u društveni utjecaj TikToka i njegovu upotrebu za političke poruke.

Osim TikToka, istraživanja na drugim društvenim mrežama identificirala su njihovu ulogu u širenju desne radikalizacije. Studije o platformama poput Facebooka i Twittera istaknule su brzo širenje ekstremističkog sadržaja i formiranje online zajednica koje promiču desne ideje (Allcott i Gentzkow, 2017; Bruns i Burgess, 2011). Autori su istražili načine na koje te platforme mogu stvoriti komore jeke i filter mjehuriće, jačajući postojeća uvjerenja i ograničavajući izloženost različitim perspektivama (Bruns i Burgess, 2011: 13). Preciznije, u svojoj studiji o hashtagovima na Twitteru, Bruns i Burgess (2011) istražuju kako korištenje hashtagova može dovesti do stvaranja *ad hoc* javnosti. To su privremene, slabo organizirane zajednice formirane oko određenih događaja, pitanja ili tema. Ovaj koncept je značajan za razumijevanje kako se zajednice, uključujući one izgrađene oko radikalnih desnih ideja, mogu formirati i razmnožavati na platformama društvenih medija.

Tufekcijevo (2017) djelo, "Twitter and Tear Gas", pruža uvjerljivo istraživanje o tome kako se platforme društvenih medija mogu koristiti za organiziranje političkih prosvjeda i širenje političkih ideologija. Tufekci tvrdi da moć društvenih medija leži u njihovoj sposobnosti da brzo šire informacije i mobiliziraju mase, iako također mogu biti krhki zbog decentralizacije kontrole i podložnosti dezinformacijama.

Nadalje, opsežno je proučavan utjecaj platformi društvenih mreže na političku polarizaciju i širenje dezinformacija. Istraživači poput Marwick i Lewis (2017) analizirali su kako online aktivizam i ljevice i desnice na digitalnim platformama može pridonijeti širenju političkih ideja i ideologija. Studije o američkim izborima 2016. pokazale su značajnu ulogu društvenih medija, uključujući platforme poput Facebooka, u širenju politički pristranih informacija i lažnih vijesti (Allcott i Gentzkow, 2017: 214).

Studija Millera i Bartletta (2012) pruža razumijevanje načina na koji se mladi koriste internetom. Njihov rad sugerira da angažman mladih nije samo pristup digitalnim resursima, već uključuje razvijanje kritičkog pristupa ocjenjivanju online sadržaja. Tvrdi da brzo širenje informacija zahtijeva ovu ključnu vještinu za učinkovito snalaženje u digitalnim krajolicima (Miller i Bartlett, 2012: 47). Njihova studija postavlja temelje za razumijevanje načina na koji korisnici interneta, posebno mlađe generacije, mogu komunicirati s različitim oblicima sadržaja i biti pod njihovim utjecajem, uključujući potencijalno radikalne ideologije.

Hal Roberts i dr. (2018) predstavljaju opsežno istraživanje medijske manipulacije i dezinformiranja u kontekstu političkih mreža. Njihov rad nudi teorijsku osnovu za ispitivanje doprinosa platformi poput TikToka širenju radikalnih desnih ideja.

Kada je u pitanju istraživanje TikToka kao platforme na području Hrvatske istraživanja je vrlo malo, točnije radi se o nekoliko diplomskih i završnih radova. Što se tiče istraživanja o TikToku u kontekstu političkog diskursa diplomski rad „Analiza sadržaja najgledanijih videa na društvenoj mreži TikTok u kampanji na američkim američke predsjedničke izbore 2020.“ Nine Skočak (2021) pruža uvid u predizbornu kampanju na američkim predsjedničkim izborima na TikToku 2020. godine. Fokus istraživanja bio je analizirati 100 najpopularnijih TikTok videa pod hashtagom #election2020. Istraživanja o radikalizaciji korisnika platforme na našim prostorima ne postoje.

Ukratko, postojeća literatura pruža opsežan uvid u ulogu društvenih mreža u širenju političkih ideologija, dezinformacija i potencijalnom doprinosu procesu radikalizacije. Međutim, također naglašava područje kojem još uvijek nedostaje dubinsko istraživanje: jedinstvena dinamika TikToka u promicanju desnog ekstremizma. Ovaj diplomski rad ima za cilj riješiti ovaj jaz u istraživanju i pridonijeti razvoju razumijevanja digitalne političke mobilizacije.

5. Metodologija

Cilj ovog rada je ispitati potencijalnu putanju i evoluciju sadržaja predstavljenog korisnicima TikToka putem algoritamskih preporuka aplikacije tj. putem "For You Page" (FYP). Provedena je kvantitativna analiza sadržaja kako bi se pomno ispitaio opseg i priroda ideja radikalne desnice koje se šire putem TikToka. Videozapisi koji su analizirani prikupljeni su kroz preporuke na FYP-u pomoću pažljivo osmišljenog procesa prikupljanja i analize podataka. Pomoću ove metode objektivno je i sustavno kategoriziran i kvantificiran sadržaj koji se nalazi na TikToku i koji bi mogao biti indikativan za ideje radikalne desnice. Ova metoda omogućila je kodiranje i numerički prikaz podataka, koji su potom podvrgnuti statističkoj analizi.

Uz kvantitativnu analizu sadržaja korištena je netnografija kao komplementarna istraživačka metoda. Netnografija uključuje kvalitativno proučavanje online zajednica, ponašanja i interakcija unutar digitalnih platformi, pružajući dragocjene uvide u društvenu dinamiku i kulturne aspekte online prostora.

Istraživačko pitanje koje pokreće ovu studiju je:

P: *Koja je uloga TikToka u širenju radikalno desnih ideja i u kojoj mjeri platforma doprinosi širenju i normalizaciji takvih ideja među svojim korisnicima?*

Studija je bila u skladu sa svim potrebnim etičkim pravilima. Informirani pristanak nije bio potreban jer je sadržaj bio javno dostupan, a pojedinačni korisnici nisu kontaktirani niti se s njima osobno angažiralo. Korisnička imena i drugi identifikacijski podaci su anonimni te nisu bilježeni tijekom prikupljanja i analize podataka kako bi se održala privatnost. Nadalje, TikTok profil korišten za ovo istraživanje kreiran je isključivo u tu svrhu i deaktiviran je nakon završetka istraživanja. Svi podaci bili su pohranjeni na siguran način i bili su dostupni samo istraživaču.

5.1. Prikupljanje podataka

Prikupljanje podataka za ovo istraživanje obavljeno u periodu od sedam dana (od 12. lipnja 2023. do 18. lipnja 2023.). Tijekom tog razdoblja, svaki dan je pregledano 50 TikTok videa na FYP-u. Dakle, sveukupno je pregledano 350 videozapisa. Videozapisi su filtrirani na temelju njihove relevantnosti za temu studije.

Za potrebe ovog istraživanja izrađen je novi TikTok profil kako bi se simuliralo ponašanje tipičnog korisnika koji angažira s FYP-om. Profil je nazvan *ivan.horvat3* i postavljen je na mobilnom uređaju na kojem prethodno nije bila instalirana TikTok aplikacija. Adresa e-pošte, stvorena isključivo za ovo istraživanje, korištena je za potrebe registracije, čime je osigurana minimalna pristranost od prethodne upotrebe ili povezivanja profila s prijašnjim računima.

Profil koji je korišten za istraživanje je izmišljena muška osoba imena Ivan Horvat koji je rođen 21. rujna 2002. godine u Zagrebu. Izabran je korisnik muškog spola jer su upravo muškarci najčešći pripadnici radikalno desnih grupa (The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism, 2021), dok su ostali osobni podaci odabrani na temelju statističke učestalosti na području Hrvatske. Tako je Ivan jedno od najčešćih imena u Hrvatskoj, kao i prezime Horvat, a 21. rujna je odabran jer se radi o najčešćem datumu rođenja. Ivan ima 20 godina te tako spada u dobnu skupinu koja je prevladavajuća među korisnicima aplikacije.

Da bi se dobio uvid u širenje radikalnih desnih ideja na TikToku i istražile potencijalne algoritamske preporuke, postavljanje ovog profila uključivalo je i ciljane radnje kako bi se osigurala relevantnost za istraživačko pitanje i replicirala interakcija korisnika u stvarnom svijetu s platformom.

Tako je u sklopu postavljanja profila „Ivan Horvat“ za početak zapratio 11 popularnih desnih kreatora i profila (10 poznatih na svjetskoj razini i jedan hrvatski profil), bilo njihove službene račune ili najistaknutije stranice obožavatelja tih kreatora. Budući da su neki od njih zabranjeni¹ na TikToku. Kako bi ušao u TikTok svijet desnih ideja te su to jedini profili koji su zapraćeni tijekom ovog istraživanja.

U Tablici 1. nabrojani su TikTok profili koji su zapraćeni tijekom postavljanja profila:

IME PROFILA	VRSTA PROFILA
Ben Shapiro	Official Account
Candace Owens	Official Account
Just Pearly Things	Official Account
Commonly Censored	Official Account
Isabel Brown	Official Account
Matt Walsh	Fan Page
Today is America	Official Account
Dr. Jordan B. Peterson	Official Account
Steven Crowder	Fan Page
Charlie Kirk Show	Fan Page
Ivan Pernar	Official Account

Tablica 1: Zapraćeni TikTok profili tijekom postavljanja profila

Prateći te profile, istraživač je želio simulirati izloženost sadržaja i preporuke koje bi korisnik zainteresiran za radikalne desne ideje mogao doživjeti na platformi. Profil „Ivan Horvat“ smišljen je tako da su interakcije profila bile su ograničene samo na praćenje, lajkanje i gledanje videozapisa.

¹ Ako TikTok zabrani profil, to znači da korisnik ne možete pristupiti svom računu niti se prijaviti. Sav sadržaj koji je objavio bit će uklonjen i neće biti dostupan ostalim korisnicima. Zabrana je obično trajna mjera koja rezultira gubitkom svih pratitelja i profila koje korisnik prati. TikTok će ukloniti profil ako korisnik kontinuirano objavljuje videozapise koji krše TikTokove „Community Guidelines or Terms of Service“, u tom slučaju obično korisnik dobije obavijest s objašnjenjem zašto je videozapis ili profil uklonjen (TikTok News Room, 2023).

Istraživač je aktivno izbjegavao bilo kakvu izravnu komunikaciju ili odobravanje radikalnih desnih ideja i zadržao je isključivo promatračku ulogu tijekom cijelog procesa prikupljanja podataka što je omogućilo kontroliranu i fokusiranu analizu o prevalenciji i širenju radikalno desnog sadržaja na TikTok-u, istovremeno minimizirajući sve nenamjerne pristranosti. Dakle, istraživač se kretao TikTocom koristeći FYP koji sugerira sadržaj korisnicima. Stranica For You poslužila je kao polje istraživanja zbog svoje dinamične i personalizirane prirode.

Kako bi se omogućila kvantifikacija videozapisa i osigurao uzorak istraživanja istraživač je angažirao sa sadržajem kroz četiri koraka. Angažman je, kako je definirano u ovom istraživanju, proces koji se sastoji od četiri koraka. Uključivalo je (1) potpuno gledanje i (2) "lajkanje" videozapisa, (3) spremanje videozapisa na uređaj i TikTok profil i (4) otvaranje profila te listanje sadržaja na računaru. Ova metoda angažmana inspirirana je informacijama dostupnim u TikTok News Roomu, koje su veoma ograničene, i relevantnim studijama provedenim o algoritamskom ponašanju platforme koje su ranije [navedene](#) u radu.

Prikupljanje podataka bilo je namjerno; samo su videozapisi koji eksplicitno ili implicitno propagiraju radikalne desne ideje pogledani do kraja, lajkani i spremljeni na TikTok profil [ivan.horvat3](#) i mobilni uređaj za daljnju analizu. Osim toga, komentari na videozapisima su također pročitani i analizirani. Videozapisi koji nisu tematski radikalno desni su preskočeni, čime je osiguran fokusiran skup podataka koji je izravno relevantan istraživanju. Tako je, od pregledanih 350 videa, taj kriterij zadovoljavalo 208 videozapisa.

Tijekom procesa istraživanja važno je napomenuti da nije korištena virtualna privatna mreža (VPN) za promjenu lokacije TikTok profila „Ivan Horvat“. Umjesto toga, TikTok algoritmu je dopušten pristup stvarnoj lokaciji uređaja, koja je u ovom slučaju - Zagreb, Hrvatska. Zadržavajući točne informacije o lokaciji, omogućeno je praćenje ponašanje platforme „kroz oči“ korisnika u Hrvatskoj.

Poznato je da na TikTokov algoritam utječe lokacija korisnika, iako je sadržaj TikToka često usmjeren na SAD zbog globalne popularnosti, platforma prilagođava svoje preporuke kako bi se uskladila s preferencijama i trendovima koji prevladavaju na lokaciji korisnika.

Koristeći stvarnu lokaciju, istraživanje je tako analiziralo kako širenje i recepcija radikalno desnih ideja može varirati unutar neameričkog konteksta. Ovaj pristup omogućio je nijansiraniju analizu dosega i utjecaja unutar specifičnog regionalnog okruženja, proučavajući kako TikTok algoritam kroji sadržaj za raznoliku publiku.

5.2. Kvantitativna analiza sadržaja

Kako je glavni cilj ovog diplomskog rada istražiti koliko često se određeni elementi pojavljuju na znatnom broju TikTok videozapisa, kvantitativna analiza sadržaja je prepoznata kao najprikladnija metoda istraživanja. Istraživanje, kao što je spomenuto, ispituje prevalencija i kontekst radikalno desnih ideja TikTok videa. Radi se o istraživačkoj metodi koja istraživačima omogućuje analizu velikih količina tekstualnih, vizualnih ili audio podataka i izvlačenje značajnih uvida iz sadržaja (Bauer, 2000). Ova metoda uključuje objektivno kodiranje i kategorizaciju podataka, pretvarajući kvalitativne informacije u kvantitativne podatke koji se mogu statistički analizirati. Široko se koristi u društvenim znanostima i komunikacijskim studijama za istraživanje različitih aspekata medijskog sadržaja, javnog mnijenja i online diskursa.

Jedna od prednosti kvantitativne analize sadržaja je njezina sposobnost pružanja standardiziranog i repliciranog pristupa proučavanju sadržaja u različitim kontekstima i vremenskim okvirima. Istraživači mogu identificirati obrasce, trendove i povezanost unutar podataka, olakšavajući sveobuhvatno razumijevanje teme koja se istražuje (Bauer, 2000).

Prije provođenja istraživanja provedeno je kratko pilot istraživanje kako bi se provjerila postavljena matrica i način prikupljanja podataka pa je tako napravljen profil *ivan.horvat4*, s istim korisničkim podacima kao i za istraživački profil. Iskorištena je druga e-mail adresa, podatci pilot analize nisu bilježeni već su služili samo kao test preduvjeta kako bi se osigurala provedivost istraživanja te kategorizacija desnog sadržaja. Tako je tijekom pilot istraživanja utvrđen i vremenski okvir unutar kojeg će se svakodnevno listati TikTok, radilo se o okviru od 2-3 sata u danu, ovisno o dužini TikTokova te je tako i utvrđeno koliko će videozapisa biti pregledano – 50, kako bi se svakodnevno osigurali kontrolirani uvjeti tijekom perioda od tjedan dana.

Nakon što je faza prikupljanja podataka završena, videozapisi su kodirani na temelju njihove teme. Kodiranje je sustavan način na koji se kategoriziraju i mjere prikupljeni podaci. Svaki je video kodiran na temelju sadržaja, a ovaj je postupak omogućio kvantificiranje podataka i kasniju statističku analizu. Sadržaj je tako kvantitativno analiziran kako bi se procijenila prevalencija i kontekst radikalno desnih ideja na TikToku. Shema kodiranja osmišljena je tako da obuhvati različite elemente diskursa radikalne desnice. Analiza je pratila sadržaj videa, broj pregleda, lajkova, dijeljenja itd.

Za analizu podataka korištena je deskriptivna statistika kako bi se pružio opći pregled trendova, obrazaca i karakteristika podataka. Sadržaj koji je bio predlagan analiziran je kako bi se procijenio njegov potencijalni utjecaj na algoritam. Softver za statističku analizu „Jamovi“ korišten je za organiziranje i analizu podataka, pružajući kvantitativne dokaze o tome u kojoj mjeri TikTok doprinosi širenju ideja radikalne desnice.

Svaki pregledani videozapis dobio je ID oznaku (1-350), zatim je prije kategorizacije prilikom svakog pregledavanja određeno radi li se o video sadržaju koji eksplicitno ili implicitno govori o desnim idejama (1 – DA, 2 – NE, 3 - LIVE²). Determinacija je li nešto radikalno desna ideja se temeljila na kategorizaciji koju je precizirao O'Connor (2021) i njegovom istraživanju desnih ideja koje se pojavljuju specifično na TikToku te će upravo njegove kategorije (bijela nadmoć i etnonacionalizam, antiimigracijski diskurs i ksenofobija, teorije zavjere i globalistički narativi, antisemitska uvjerenja i poricanje holokausta, antifeminizam i rodni tradicionalizam, nacionalistički i populistički narativ) u ovom radu biti korištene u grupiranju radikalno desnih videozapisa te će služiti kao neka vrsta liste za provjeravanje je li nešto radikalno desni sadržaj. U matrici su, uz ID i potvrdu radili li se o videozapisu koji sadrži radikalno desne ideje, korištene sljedeće kategorije analize:

1. **Datum objave** - ova je kategorija korištena za bilježenje datuma kada je svaki TikTok video izvorno objavljen na platformi. Pomogao je u razumijevanju vremenske distribucije radikalno desnog sadržaja na TikToku
2. **Broj pregleda** - zabilježen je broj pregleda za svaki videozapis, kako bi se provjerila popularnost i potencijalni doseg među korisnicima
3. **Broj pratitelja** - zabilježen je broj sljedbenika profila kreatora videozapisa, što daje uvid u utjecaj kreatora i veličinu publike
4. **Trajanje videozapisa** - izmjerena je duljina svakog videa, što je omogućilo razumijevanje distribucije radikalno desnog sadržaja u različitim trajanjima te koji se formati najčešće koriste

² "Live" na TikToku odnosi se na značajku koja omogućuje korisnicima da uživo emitiraju video sadržaj svojim pratiteljima i ostalim korisnicima platforme. Tijekom prijenosa uživo, gledatelji mogu komunicirati s osobom koja emitira putem komentara, slati "darove" te interaktivno sudjelovati na razne načine. Za razliku od običnih TikTok videozapisa koji su kratki, uživo emitiranje može trajati satima i može biti fokusirano na različite teme stoga su TikTok liveovi isključeni iz analize u ovome radu, uz to live videozapise nije moguće spremati na uređaj stoga je naknadna analiza za potrebe istraživanja bila neostvariva. Live videozapise je istraživač preskako tijekom listanja na FYP-u.

5. **Broj lajkova, komentara, spremanja i dijeljenja** - ove su kategorije korištene za procjenu angažmana i viralnosti videa
6. **Hashtagovi** – prabilježeni su svi iskorišteni hashtagovi kako bi se otkrili potencijalni obrasci i trendovi povezani s temama radikalne desnice
7. **Sadržaj videa (kratki opis)** – napisan je kratak opis sadržaja prikazanog u svakom videu, što omogućuje prepoznavanje specifičnih radikalno desnih ideja koje se propagiraju; ova kategorija je pomagala istraživaču u provođenju netnografskih bilješki
8. **Akteri** - ova kategorija uključuje informacije o pojedincima ili grupama koje se pojavljuju u videozapisima, pružajući uvid u zastupljenost i identitet onih koji šire radikalno desni sadržaj, kao i koji su pojedinci tema videa
9. **Kategorije desnih ideja** - analizirana je prisutnost i učestalost radikalno desnih ideja ili tema unutar svakog videa, što je pomoglo u određivanju prevalencije takvog sadržaja i obrazaca
10. **Filter i glazba** – dokumentirano je i korištenje TikTok filtera na videozapis i pozadinske glazbe, ispitujući ulogu multimedijjskih elemenata koji su dostupni u samoj aplikaciji u prenošenju poruka radikalne desnice
11. **Emocije** - zabilježene su emocije koje su izražene u videu ili koje emocije se pokušavaju izraziti kod publike, s ciljem razumijevanja emocionalnog tona i utjecaja sadržaja
12. **Je li videozapis označen od strane TikToka?** - ova kategorija određuje je li TikTok označio ili na neki način cenzurirao videozapis kao potencijalno osjetljiv sadržaj
13. **Učestalost objavljivanja sličnog sadržaja na profilu** - zabilježen je podatak o tome koliko je često kreator videa objavljivao sličan sadržaj, što ukazuje na predanost širenju radikalno desnih ideja
14. **Je li profil zapraćen?** – provjereno je prethodno praćenje TikTok profila od strane istraživača tj. je li profil istraživača (Ivan Horvat) prethodno pratio TikTok profil, što je omogućilo potencijalne uvide u ulogu algoritamskih preporuka tj. koliko je FYP preporučivao samo zapraćene profile ili proširivao opus sadržaja sa svakim novim videozapisom

5.3. Netnografija - autoetnografski pristup

Osim kvantitativne analize sadržaja, netnografski pristup istraživanju usvojen je kako bi se dobio dublji uvid u dinamiku online zajednice i interakcije korisnika kada su u pitanju radikalno desne ideje na TikToku. Netnografija je kvalitativna istraživačka metoda koja se pojavila kao odgovor na sve veću zastupljenost online zajednica i interakcija unutar digitalnih platformi. Utemeljen je na etnografskim načelima, s ciljem razumijevanja kulturne i društvene dinamike unutar digitalnih prostora (Kozinets, 2010). Netnografija je posebno prikladna za proučavanje online zajednica jer omogućuje istraživačima da promatraju i analiziraju ponašanja korisnika, interakcije i kulturne prakse dok se odvijaju u tom trenutku te je upravo zato izabrana kao druga metoda analize u ovom istraživanju (Kozinets, 2010). Metoda uključuje uranjanje u internetsku zajednicu, gdje istraživač postaje i sudionik i promatrač, čime iz prve ruke stječe razumijevanje konteksta koji proučava (Kozinets, 2015).

U kontekstu ovog istraživanja, autoetnografski pristup ugrađen je u netnografsko istraživanje. Autoetnografija uključuje razmišljanje istraživača o vlastitim iskustvima i emocijama tijekom istraživačkog procesa (Ellis i dr., 2011). Kombinacijom netnografije s auto-etnografijom, istraživač postaje sudionik TikTok zajednice.

Tijekom istraživanja, istraživač je uronio u svijet TikTokovog radikalno desnog sadržaja, baveći se videozapisima, čitajući komentare i istražujući rasprave. Taj je proces izazvao niz emocija, od znatiželje i intriga do nelagode i, povremeno, tuge. Ta su emocionalna iskustva bila ključna jer su pružila uvid u potencijalni emocionalni učinak koji takav sadržaj može imati na korisnike TikToka, rasvjetljavajući afektivne dimenzije radikalno desne konzumacije sadržaja na platformi.

Kretanje kroz širok raspon tvrdnji koje su iznosili kreatori TikTokova pokazalo se kao izazovan aspekt istraživanja jer platforma sadrži raznolik spektar radikalnih ideologija i teorija zavjere, zahtijevajući od istraživača kritičku procjenu autentičnosti i implikacija sadržaja. Auto-etnografski pristup ponudio je jedinstvenu perspektivu za razumijevanje načina na koji se istraživač uhvatio u koštac s razlikovanjem između istinskih izraza ideja i potencijalnih dezinformacija ili manipulacija.

Netnografsko istraživanje provedeno je u razdoblju od sedam dana, usklađeno s trajanjem cjelokupnog istraživanja. Ovaj vremenski okvir omogućio je dubinsko istraživanje TikTok

zajednice, bilježeći razvojnu prirodu rasprava i interakcija povezanih s radikalno desnim sadržajem tijekom studije.

6. Rezultati kvantitativne analize sadržaja

Podaci za ovu studiju prikupljeni su od 12. lipnja 2023. do 18. lipnja 2023. u razdoblju od sedam dana. Istraživač je, koristeći TikTok profil "ivan.horvat3", svaki dan pogledao 50 TikTok videa na For You Pageu.

Pregledano je ukupno 350 videa, a samo oni koji eksplicitno ili implicitno propagiraju radikalno desne ideje u potpunosti su pogledani, lajkani i spremljeni na profil radi daljnje analize. Videozapisi koji nisu bili u skladu s temom istraživanja preskočeni su kako bi se osigurao fokusirani skup podataka.

Od 350 pregledanih videa, 208 videa zadovoljilo je kriterije za radikalno desni sadržaj. To ukazuje da je 59,4 % videozapisa na koje se naišlo na FYP tijekom razdoblja prikupljanja podataka sadržavalo teme povezane s radikalnim desnim idejama.

Počevši od *Tablice 2*, ona sažima učestalost pojavljivanja desnih videozapisa na FYP-u TikToka. Podaci su segmentirani u grupe od 50 videozapisa, pri čemu svaki segment označava omjer promatranog desnog sadržaja. Kroz grupe od 50 videa omogućila se provjera – povećava li se frekventnost pojavljivanja desnih videozapisa na FYP-u kako prolaze dani istraživanja.

U prvom segmentu, koji obuhvaća videozapise 1-50, desni sadržaj čini 36 % ukupnih promatranih videa. To već znači značajnu prisutnost takvog sadržaja nakon što je korisnik „Ivan Horvat“ tek napravio profil i zapratio nekoliko korisnika. Kako prelazimo na sljedeće segmente, počinje se pojavljivati obrazac. Između videozapisa 51-100, prevalencija videozapisa koji sadrže desne ideje raste na 54 %, što predstavlja porast od 18 postotnih bodova.

Podaci otkrivaju uzlazni trend udjela desnog sadržaja među promatranim videozapisima. Dok dođemo do segmenta videa 101-150, pojavnost je porasla na 58 %, a do 151-200 skočila je na 60 %. Još oštrij je napredak prema posljednjoj grupi od 301-350 videozapisa, gdje desni sadržaj obuhvaća značajnih 76 % ukupnih videozapisa.

Ovaj progresivni trend, koji se kreće od 36 % do 76 % tijekom promatranih 350 videozapisa, prikazuje da TikTokov algoritam potencijalno postupno pomiče prema isporuci više desnih sadržaja na temelju interakcije korisnika s takvim videozapisima, čime se pridonosi širenju

desne ideologije. Dakle, kako su dani prolazili i što se više sadržaja pregledavalo do sedmog dana prevalencija desnoga sadržaja je rasla.

ID videa	DA – 1	NE – 2	LIVE -3	Postotak videozapisa koji sadrže desne ideje
1 – 50	18	27	5	36 %
51 – 100	27	19	4	54 %
101 – 150	29	18	3	58 %
151 – 200	30	15	5	60 %
201 – 250	32	13	6	64 %
251 – 300	34	10	1	68 %
301 – 350	38	11	1	76 %
UKUPNO	208	117	25	100 %

Tablica 2: Učestalost pojavljivanja videozapisa koji sadrže desne ideje na For You Page-u

Tablica 3 prikazuje učestalost pojavljivanja profila koji regularno objavljuju desni sadržaj prilikom listanja FYP-a tijekom perioda od sedam dana. Dakle, mjerilo se u kolikoj su učestalo videozapisi, koji su prema prvom kriteriju označeni s DA – 1 tj. spadaju u kategoriju videa koji sadrže desne ideje, bili objavljivani od strane profila koje i inače objavljuju takve sadržaje. Istraživač je tako prilikom ulaska u profil kreatora sadržaja provjerio objavljuje li profil desne sadržaje ili mu je pojedini video prvi takve tematike, točnije – radi li se o profilu koji objavljuje desne sadržaje ili ne. Ovi podaci potvrđuju trend uočen u *Tablici 2*, ali s još većim nagibom učestalosti desnih profila. Za prvih 50 videa, desni profili čine 38,9 % ukupnih profila. Međutim, dok se krećemo kroz sljedeće grupe videa, podaci pokazuju dramatičan porast. Desni profili čine 37 % ukupnih profila za video zapise 51-100, zatim rastu na 55,17 % za raspon videozapisa 101-150, te dalje na 70,00 % za raspon videozapisa 151-200.

Eskalacija postaje još uočljivija kada dođemo do grupe videa 201-250, 251-300 i 301-350. Prevalencija desnih profila raste na 87,5 %, 88,23 %, odnosno 94,7 %. Ovaj trend ukazuje na to da ne samo da raste učestalost desnoga sadržaja kako se više videa konzumira, već i učestalost

desnih profila. Ovo pokazuje dosljednu, rastuću izloženost desnim idejama, dodatno jačajući sugestiju da algoritam platforme prilagođava svoje preporuke.

Podaci prikazani u tablicama 2 i 3 pružaju uvjerljive dokaze o ulozi koju TikTokov algoritam ima u održavanju i povećanju izloženosti desnim idejama. Uočeni obrasci naglašavaju značajan potencijal da platformu utječe na politički krajolik oblikovanjem izloženosti svojih korisnika i interakcija s ideološkim sadržajem. U ovom slučaju, podaci posebno ukazuju na trend eskalacije izloženosti desnim sadržajima, postavljajući važna pitanja o utjecaju platforme na politički diskurs i normalizaciju određenih ideologija.

ID videa	Broj videa koji sadrže desne ideje	Učestalost desnih profila	Postotak učestalosti desnih profila
1 - 50	18	7	38,9 %
51 - 100	27	10	37 %
101 - 150	29	16	55,2 %
151 - 200	30	21	70 %
201 - 250	32	28	87 %
251 - 300	34	30	88 %
301 - 350	38	36	94,7 %

Tablica 3: Učestalost pojavljivanja desnih profila na For You Page-u

Analiza učestalosti pojavljivanja prethodno praćenih profila na stranici For You ključno razumijevanje vidljivosti desnog sadržaja. U prvom rasponu od 1-50 videa, samo 11,1 % bilo je iz prethodno praćenih profila. Ova brojka varira u rasponima videozapisa, dostižući vrhunac od 46,7 % za raspon 151-200 prije nego što se spusti na 18,4 % u rasponu 301-350.

Kako je „Ivan Horvat“ zapratio samo 11 početnih profila te kasnije nije pratio ostale kreatore, a TikTok je, prema podacima iz *Tablice 4*, rijetko preporučio sadržaje profila koji su zapraćeni, ova fluktuacija sugerira da TikTok algoritam ne daje dosljedno prioritet sadržajima iz prethodno praćenih profila na FYP-u kao što to rade druge društvene mreže (npr. Facebook i Instagram) već češće algoritamski preporučuje videozapise. Ovo bi otkriće moglo imati značajne

implikacije za razumijevanje načina na koji se šire radikalno desne ideje. Iako se broj videozapisa s desnih profila sveukupno povećava, udio s prethodno praćenih profila ne slijedi jasan trend povećanja. To bi moglo značiti da algoritam platforme izlaže korisnike novim izvorima desnih ideja umjesto da dosljedno ističe sadržaj iz već praćenih desnih profila. To znači da algoritam platforme pridonosi diverzifikaciji izvora desnih ideja.

ID videa	Broj videa koji sadrže desne ideje	Učestalost praćenja profila	Postotak učestalosti praćenja profila
1 - 50	18	2	11,1 %
51 - 100	27	8	29,6 %
101 - 150	29	5	17,2 %
151 - 200	30	14	46,7 %
201 - 250	32	9	28,1 %
251 - 300	34	11	32,4 %
301 - 350	38	7	18,4 %

Tablica 4: Učestalost pojavljivanja prethodno zapraćenih profila na For You Pageu

Tablica 5 daje popis najčešće korištenih hashtagova u analiziranim videima. Hashtag #fyp (For You Page), generički TikTok hashtag, najčešće se koristi u 92 slučaja. Točnije, politički hashtagovi poput #trump (114 slučajeva) i #biden (48 slučajeva) su najzastupljeniji. Zanimljivo, oznake poput #benshapiro, #mattwalsh, #antilgbt i #trans sugeriraju da je značajna količina analiziranog desnog sadržaja usmjerena na sociopolitičke rasprave i kontroverzna pitanja.

Učestalost specifičnih hashtagova daje uvid u dominantne teme unutar desnih sadržaja na TikToku. Prevalencija ovih hashtagova implicira značajan naglasak na političkim i kontroverznim pitanjima u desničarskom diskursu na platformi.

HASHTAG	UČESTALOST
#fyp	92
#benshapiro	15
#trans	102

#mattwalsh	21
#trump	114
#biden	48
#antilgbt	32
#gender	46
#candaceowens	22
#religion	17
#conservative	32
#woke	17
#republican	34
#prolife	17
#politics	13
#usa	14
#conspiracy	32
#jonzherka	16
#flatearth	5
#truth	10
#wakeup	4
#illuminati	3
#matrix	5
#podcast	14
#viral	29
#election2024	11
#trending	10
#trafficking	16
#childtrafficking	21
#soundoffreedom	15
#libs	14
#andrewtate	10

Tablica 5: Najčešći korišten hashtagovi u analiziranim videozapisima

U *Tablici 6* navedeni su akteri koji se najčešće pojavljuju ili spominju u analiziranim videima. Kada je riječ o akterima istaknutim u desničarskim TikTok videozapisima, kao što je detaljno prikazano u tablici, popis je sve samo ne slučajjan, sugerira strateško korištenje utjecajnih osoba,

prvenstveno iz političkih i društvenih sfera, kako bi se pojačale poruke videa i proširio njihov doseg.

Na čelu aktera nalazimo Donalda Trumpa koji se pojavljuje u značajnom broju videa (28). S obzirom na njegov status kontroverzne i utjecajne osobe u globalnoj politici, a posebno unutar desnih krugova, njegova istaknutost ne iznenađuje. Njegovu administraciju obilježilo je nekoliko političkih odluka i javnih izjava koje odjekuju različitim temama prisutnim u *right-wing* diskursu, poput antiimigracijskih politika, nacionalizma i populizma. Pozivajući se na Trumpa u ovim videozapisima, kreatori sadržaja ne samo da se bave prepoznatljivom figurom, već se također dotiču dobro uhodanih narativa koje on utjelovljuje.

Joe Biden, trenutni predsjednik SAD-a, također se često pojavljuje (17), iako rjeđe od Trumpa. Razumno je pretpostaviti da uključivanje Bidena služi kao strateški kontrapunkt Trumpu. Predstavljanje dihotomije između dvije figure se koristilo kako bi se istaknule njihove ideološke razlike i da se Biden, a samim time i šira ljevičarska ideologija, oslika u negativnom svjetlu. Biden je, naime, u videima najčešće bi ismijavan zbog svojih godina i gafova te kritiziran.

Osim ovih političkih osoba, u ovim videima često se pojavljuju poznati desničarski stručnjaci poput Bena Shapira (5) i Candace Owens (7). Poznati po svojim kontroverznim stajalištima i značajnom utjecaju u konzervativnim krugovima, njihovo uključivanje vjerojatno služi jačanju specifičnih desnih narativa i perspektiva.

Pojavljivanje imena poput Kanye Westa i Elona Muska – ličnosti iz svijeta zabave odnosno poslovnog svijeta – naglašava međusobno prožimanje ideologija u različitim društvenim sektorima. O globalnoj raširenosti i utjecaju ovih narativa govori i pojava međunarodno poznatih osoba, poput Volodimira Zelenskog i Luke Modrića iako se rjeđe pojavljuju od ostalih ličnosti.

AKTERI	UČESTALOST
Donald Trump	28
Joe Biden	17
Hillary Clinton	5
Ben Shapiro	5
Candace Owens	7
Kanye West	6
Matt Walsh	9
Jon Zherka	7
Mel Gibson	5

Isabel Brown	9
Andrew Tate	5
Luka Modrić	3
Stjepan Radić	2
Charlie Kirk	4
Volodimir Zelenski	4
Elon Musk	5
Jeffrey Epstein	2
Jordan B. Peterson	3
Pearl Davis	8
Hitler	3
Dave Rubin, George Washington, Ronald Regan, Catlyn Jenner, Elisabeth Warren, Tucker Carlson itd.	1

Tablica 6: Najčešći akteri i spominjani akteri u analiziranim videozapisima

Analiza 208 videa koji sadrže desne ideje omogućila je jasnije razumijevanje prevladavajućih tema. Činjenica da je „Antifeminizam i rodni tradicionalizam“ najzastupljenija kategorija s 38 % sugerira istaknuti fokus na osporavanje progresivnih rodni normi i zagovaranje tradicionalnih rodni uloga, kao što je vidljivo iz *Tablice 7*. Ovo služi kao motivacija za mobilizaciju podrške među onima koji se osjećaju otuđenima zbog sve liberalnijih pogleda društva na rod i seksualnost.

Snažna je prisutnost „nacionalističkih i populističkih narativa“ (18,3 %) i „antiimigracijskog diskursa i ksenofobije“ (16,4 %). To su često ključni problemi unutar desne retorike, potičući osjećaj društvene podjele i percipirane prijetnje nacionalnoj sigurnosti ili kulturnom identitetu. Što je u skladu sa širim desnim narativima koji se vide diljem svijeta, ukazujući na temeljni strah ili odbacivanje „drugog“, koji se često manifestira kao neprijateljstvo prema imigrantima. Prevalencija ove teme mogla bi biti indikativna za šire društvene tjeskobe oko imigracije i očuvanja kulture.

Zanimljivo je da su teme kao što su „Nadmoć bijelaca i etnonacionalizam“, „Teorije zavjere i globalistički narativi“ i „Antisemitska uvjerenja“ manje zastupljene, ali nisu beznačajne. Štoviše, naglašava se prisutnost ekstremno desnih ideologija. Širenje takvog sadržaja naglašava

potencijal društvenih platformi poput TikToka za širenje štetnih ideologija koje izazivaju podjele.

Nacionalistički i populistički narativi, koji čine približno 18 % sadržaja, jačaju desničarski naglasak na nacionalnom identitetu i suverenitetu. To je često upareno s nepovjerenjem prema percipiranim elitnim strukturama, što sugerira uobičajeni desni narativ koji sukobljava narod s elitama.

Uključivanje teorija zavjere i globalističkih narativa također ukazuje na tendenciju preispitivanja službenih narativa i sumnju u globalnu koordinaciju ili kontrolu. To je povezano sa širim skepticizmom prema mainstream medijima i establišmentu, temi koja je često prisutna u desnim diskursima.

KATEGORIJE DESNIH IDEJA	UČESTALOST (n=208)	Postotak učestalosti
Bijela nadmoć i etnonacionalizam	9	4,3 %
Antiimigracijski diskurs i ksenofobija	34	16,4 %
Teorije zavjere i globalistički narativi	21	10,1 %
Antisemitska uvjerenja	6	28,9 %
Antifeminizam i rodni tradicionalizam	79	38 %
Nacionalistički i populistički narativi	38	18,3 %
Ostalo	21	10,1 %

Tablica 7: Kategorije desnih ideja

Analiza emocija prikazanih u TikTok videozapisima, prema podacima iz *Tablice 8*, daje vrlo zanimljive uvide u emocionalnu dimenziju političkog sadržaja na ovoj platformi. Ljutnja, koja je prisutna u približno 24,5 % videozapisa, najčešće je izražavana emocija. To može sugerirati da desni sadržaj često koristi ovu snažnu emociju kako bi privukao gledatelje, stvorio snažnu emocionalnu povezanost s njima, te potaknuo reakciju, što je ključno za angažman na platformi poput TikToka. U kontekstu desnog sadržaja, ljutnja se često može odnositi na percepciju nepravde, zloupotrebe moći, ili promjena u društvu koje se smatraju štetnim.

Ostale emocije koje su često prikazane uključuju strah i motivaciju. Strah, kao emocija koja je zabilježena u 15,4 % videozapisa, može funkcionirati kao sredstvo za pojačavanje osjećaja hitnosti ili opasnosti povezane s određenim pitanjima ili događajima, čime se može potaknuti reakcija ili djelovanje. S druge strane, motivacija, koja se pojavljuje u 11,1 % videozapisa, može poslužiti za poticanje djelovanja, mobilizaciju ili angažman gledatelja oko određenih tema ili pitanja.

Također, vrijedno je napomenuti da se humor pojavljuje u značajnom broju videozapisa (16,4 %). Humor može djelovati kao efikasan alat za angažman, omogućujući da se složene ili kontroverzne teme prikažu na pristupačniji način. U kontekstu desnog sadržaja, humor može biti korišten za normalizaciju određenih stavova ili ideja.

EMOCIJE	UČESTALOST (n=208)	Postotak učestalosti
Humor	34	16,4 %
Sreća	2	1 %
Ponos	10	4,8 %
Ljutnja	51	24,5 %
Strah	32	15,4 %
Tuga	3	1,4 %
Motivacija	23	11,1 %
Ostalo	53	25,5 %

Tablica 8: Dominantna emocija koje se izražava i prenosi u videu

Da zaključimo, analiza ovih tablica naglašava složenost i raznolikost desnog sadržaja na TikToku. Na temelju detaljne analize svih sedam tablica u istraživanju, dolazi do izražaja ključna uloga koju TikTok igra u propagiranju radikalno desnih ideja. Velika raznolikost kategorija sadržaja, zajedno s nijansiranim emocionalnim strategijama implementiranim u ovim videozapisima, ilustrira složenost ideološkog širenja koji se odvija na ovoj platformi. Štoviše, utjecaj algoritamskog ponašanja TikToka na vidljivost sadržaja i utjecaj ovih narativa značajno pridonosi ideološkoj izloženosti i angažmanu.

Dodatno, u analizi kvantitativnih rezultata istraživanja, istraživač je zabilježio i podatke o broju pregleda, lajkova, komentara, dijeljenja, spremanja pojedinačnih videa, zabilježen je i broj pratitelja kreatora sadržaja. Spomenuti rezultati su prikazani u *Tablici 9.* kroz navođenje

prosječne vrijednosti svake kategorije kao i maksimalne te minimalne vrijednosti kako bi bio jasniji raspon unutar kojeg su se kretali statistički za različite parametre videa.

KATEGORIJA	PROSJEK	MAKSIMALNA VRIJEDNOST	MINIMALNA VRIJEDNOST
Pregledi	591.900	18.200.000	404
Pratitelji	97.500	210.000	31
Lajkovi	47.700	1.546.600	12
Dijeljenja	18.546	292.800	0
Komentari	1550	58.500	0
Spremanja	5420	265.300	1

Tablica 9: Broj pregleda, lajkova, komentara, dijeljenja, spremanja i pratitelja

Podaci prikazani u *Tablici 9* pokazuju da je prosječan broj pregleda po videu iznosio je 591.900, što upućuje na to da ovi sadržaji ne samo da dopiru do velikog broja korisnika, nego su i iznimno popularni. S maksimalnom vrijednošću od 18,2 milijuna pregleda, evidentno je da neki od ovih videozapisa postižu viralnost, što im omogućuje da dopru do mnogo većeg broja korisnika, često izvan izvorne ciljane publike.

Osim toga, podaci ukazuju na to da kreatori ovakvih videozapisa imaju značajnu bazu stalnih pratitelja, s prosječnim brojem pratitelja od 97.500. To sugerira da je ova vrsta sadržaja konzistentno popularna i ima stalnu publiku koja aktivno prati nove postove.

Važno je napomenuti i visoku razinu interakcije korisnika s ovim sadržajem. Prosječan broj lajkova po videu bio je 47.700, što ukazuje na visoku razinu angažmana korisnika. Osim toga, prosječan broj dijeljenja (18.546), komentara (1550) i spremanja (5420) indicira da korisnici ne samo da aktivno konzumiraju ovaj sadržaj, nego ga i šire, čime se povećava vidljivost i doseg.

Isto tako, niti jedan od 208 analiziranih videozapisa nije imao nikakvu TikTok oznaku upozorenja, što ukazuje da platformi nedostaje mehanizam za označavanje ili upozorenje korisnika o potencijalno osjetljivom, dezinformativnom ili politički nabijenom sadržaju. Ovaj nedostatak nadzora može pridonijeti neograničenom širenju ekstremističkih ideja na platformi, izazivajući zabrinutost zbog nedostatka digitalne regulative i odgovornosti.

U sklopu netnografske analize, istražitelj je nakon završetka sedmodnevnog istraživanja ponovno pregledao profil "Ivan Horvat" i primijetio da je u međuvremenu od 208 spremljenih videozapisa 16 uklonjeno. Međutim, razlozi iza uklanjanja ostaju nejasni, budući da istražitelj nije imao pristup informacijama je li TikTok uklonio sadržaj ili su ga kreatori dobrovoljno uklonili.

7. Netnografske bilješke i analize

Osim kvantitativne analize sadržaja, ovaj rad uključuje bitnu autoetnografsku komponentu kako bi pružio dublji uvid u iskustva istraživača pri istraživanju uloge TikToka u širenju radikalno desnih ideja. Kroz sedmodnevno putovanje, istraživač se uključio u For You Page platforme, istražujući kako su algoritamske preporuke oblikovale njihovu izloženost sadržaju.

Ovo autoetnografsko istraživanje ima za cilj rasvijetliti putanju i evoluciju radikalno desnog sadržaja na koji se nailazi na TikToku. Zapažanja i razmišljanja istraživača služe za obogaćivanje kvantitativnih rezultata, nudeći sveobuhvatnije razumijevanje potencijalnog utjecaja platforme na ideološke perspektive korisnika.

Tijekom sedmodnevnog razdoblja, istraživač je dokumentirao interakcije s radikalno desnim videozapisima, bilježeći prevalenciju određenih tema, angažman TikTok zajednice i potencijalne utjecaje preporuka algoritma. Spajanjem objektivnih kvantitativnih podataka sa subjektivnim iskustvima istraživača, pruža se kontekst za kasniju analizu, omogućujući nijansiraniju raspravu o širenju i radikalizaciji desnih ideja na TikToku.

1. dan – Ulazak u desničarski TikTok

Početni videozapisi bili su raznoliki, u rasponu od smiješnih memeova do DIY tutorijala. Iako su sporadično sadržavale ekstremne materijale, preporuke isprva nisu bile vrlo relevantne za proučavanje. Nakon nekoliko sati istraživanja, istraživač je primijetio početak spuštanja prema konspirativnom/ekstremnijem TikToku. Pojavili su se granični transfobični sadržaji, točnije prvi video koji je istraživač zabilježio kao video koji sadrži desne ideje je upravo bio video protiv promjene spola za transrodne osobe što je označio početak sve češćeg i sve

radikalnijeg smjera u kojem se kretao govor mržnje na rodnoj i seksualnoj osnovi. Isto tako važno je spomenuti da je istraživanje provedeno tijekom sredine lipnja koji se često naziva i *Pride month* tijekom kojeg se slavi lgbtq+ zajednica. Radi se o mjesecu kada se ljudi diljem svijeta okupljaju kako bi obilježili lgbtq+ povijest, zagovarali jednaka prava, promovirali vidljivost i slavili različite identitete unutar lgbtq+ zajednice. Stoga je to potencijalno objašnjenje zašto je upravo taj sadržaj bio jedan od glavnih fokusa antilgbtq+ narativa.

Dr. Jordan Peterson, Ben Shapiro i slični, su se sve češće pojavljivali među sadržajima kojima je istraživač bio izložen. Međutim, iako je prevalencija radikalno desnih sadržaja u početku bila rijetka, pred kraj dana pojavio se spot koji promovira film "Sound of Freedom" koji se bavi temom trgovanja djecom. Ovaj film je popularan u konzervativnim krugovima i nije bilo iznenađujuće vidjeti ga na FYP-u. No, istraživač je nakon pojavljivanja upravo tog videa upao u tzv. zečju rupu (*rabbit hole*) googlanja informacija o spomenutom filmu i provjeravanja različitih navoda desničara (npr. tvrdili su da su ih djelatnici kina tjerovali s projekcija pod lažnom uzbuđenom da je došlo do curenja plina i sl. kako ne bi pogledali film). Zanimljivo je da su komentari na ovaj video uglavnom podržavali ideologiju koja stoji iza njega, a korisnici su hvalili Mel Gibsona, konzervativnog i kontroverznog nekada široko popularnog glumca, koji je režirao i glumi u filmu te su izražavali zahvalnost za rasvjetljavanje tako kritičnih društvenih pitanja.

2. dan - Skretanje prema ekstremima

Drugog dana istraživanja, istraživač je primijetio suptilan pomak u preporučenom sadržaju. Činilo se da se algoritam prilagodio interesu za političke teme, pa su se videi koji sadrže radikalno desne ideje počeli pojavljivati sve češće. Počeli su se pojavljivati i sadržaji s političkim govorima, nacionalizmom i antiglobalističkim teorijama - Videozapisi s teorijama zavjere, poput onih o "Novom svjetskom poretku" i "Illuminatima", postali su sve učestaliji. Tog drugog dana su mnogo rjeđe predstavljeni nasumični TikTok sadržaji. Što je najvažnije, nakon manje od sat vremena istraživanja, opći se krajolik počeo dodatno mijenjati. Točnije, počelo je uključivanje sadržaj i tvrdnji veličanja nasilja, snažno iskazivanje emocija prosvjednika i kreatora sadržaja, jasno preispitivanje autoriteta i blagi uvod u teorije zavjere. Od tog trenutka odjeljci s komentarima počeli su pokazivati aspekte rasizma, transfobije i bijesa ili ciljane agresije.

Počele su se uvlačiti i alternativne činjenice, tvrdnje o nužnosti propitivanja autoriteta i stručnjaka te poziv na preispitivanje društvenih i osobnih vrijednosti. Istraživač je primijetio da je do kraja drugog dana, povremeno tražio ili morao utvrditi osobne argumente i/ili pretpostavke koje je već ranije prihvatio, što se nije odnosilo na preispitivanje svjetonazora ili mišljenja već potrebu tj. impuls da se potvrdi ono što se od prije prihvaćalo kao istinito. Do kraja dana, iskristaliziralo i samo od sebe, intuitivno, pojavilo pitanje: postoji li toliko organizirana ljevica na TikToku kao što se činilo da postoji desnica. Promotivni materijali za film "Sound of Freedom" bili su prisutniji. Istraživač je primijetio da je korištenje glazbe videima bilo relativno rijetko (tijekom svih sedam dana glazba se pojavila u samo 27 videa). Većina videa sadržavala je motivacijske pjesme ili popularne TikTok pjesme. Zanimljivo, mnogi od tih glazbenih elemenata nisu bili zvučno prisutni u videu; umjesto toga, strateški su odabrani kako bi iskoristili TikTok algoritma. Naime, korištenjem popularne glazbe kreatori su željeli povećati vjerojatnost da će se njihovi videozapisi pojaviti na stranici za istraživanje novog sadržaja (*explore page*) na kojoj korisnici pretražuju popularne pjesme ili trendove te tako desni profili mogu doći do publike koja nije samostalno ili izravno došla do njihovih videa.

Unatoč činjenici da „ivan.horvat3“ nije ništa objavljivao niti komentirao profil je zapratilo dvoje ljudi od kojih je jedna osoba poslala i direktnu poruku „Ivanu“ jedno jednostavno: „Hey, Ivan“. Isto tako videozapisi koji veličaju Donalda Trumpa i ismijavaju Joe Bidena počeli su se pojavljivati i imali su značajan broj pregleda.

3. dan – Pojačanje antitrans diskursa

Kako se *Pride month* nastavljao, istraživač je bio obeshrabren kada je početkom dana naišao na alarmantan antitrans TikTok video u kojem se desni influencer Matt Walsh svađa i vrijeđa trans osobu tijekom debate. Prevalencija takvog antilgbtq+ sadržaja na TikToku bila je duboko zabrinjavajuća i istaknula je ranjivost platforme na ekstremističke narative.

Tijekom dana, videozapisi koji promoviraju nacionalističke ideologije i teorije zavjere dobili su značajan angažman korisnika. Istraživač je primijetio da radikalno desnih sadržaj sada ne samo da raste, već i privlači više pozornosti TikTok zajednice, dodatno potičući proces radikalizacije. Kako je rastao broj radikalnih sadržaja tako je rasla i potreba istraživača da provjerava razne detalje vezane uz navode iza kojih su desni tiktokeri stajali.

U ovom autoetnografskom istraživanju, istraživač je primijetio emocionalnu iscrpljenost, osjećaj ljutnje i frustracije tijekom konzumacije oko 150 videa na TikToku. Taj osjećaj pripisuje izlaganju materijalu koji širi negativne emocije. Također, istraživač je primijetio da se mogao poistovjetiti s nekim pritužbama koje su iznosili kreatori što ukazuje na ulogu koju imaju emocije i spominjanje aktualnih događaja i kolektivnih napetosti koje često spominju desni profili. Istraživač je također uočio traži potporu od prijatelja kako bi potvrdio svoja uvjerenja, dijeleći s njima nevjerojatne videozapise i teorije zavjere.

Videozapisi su sadržavali otvoreno rasističke i seksističke komentare, kao i pozive na nasilje protiv političkih protivnika. Film "Sound of Freedom" i teorije o trgovini djecom postale su uobičajena tema. Komentari na videozapise postali su još radikalniji. „Ivan Horvat“ je dobio još jednog pratitelja (sada ima ukupno tri). Isto tako važno je za spomenuti da je istraživač primijetio da mu se na privatnom TikTok profilu, koji ima na osobnom mobitelu, pojavljuju desni sadržaji (ne u tolikoj mjeri kao na istraživačkom profilu) npr. u nekoliko navrata je primijetio videe o filmu Sound of Freedom i nekoliko antitrans videa. Slični videozapisi prije provođenja ovog istraživanja nisu bili preporučani istraživaču. TikTok je očito prepoznao da se oba uređaja, i testni i privatni, nalaze na istoj lokaciji.

4. dan – Spuštanje u ponor dezinformacija

Četvrtog dana, FYP je bio zasićen radikalno desnim sadržajima. Često su se preporučivale teorije zavjere, politički skupovi i vjerski fundamentalistički sadržaji. Istraživač je tijekom četvrtog dana morao biti posebno oprezan kako bi osigurao da se istraživanje usredotoči isključivo na sadržaj koji je izravno povezan s radikalno desnim idejama. Videozapisi su sada bili otvoreno protiv lgbtq+ prava, s posebnim naglaskom na kritiku Pride Montha. Komentari su postali još agresivniji, s otvorenim neprijateljstvom prema lgbtq+ zajednici. Dezinformacije o transrodnim osobama su preplavile algoritam, jedna od najčešćih su bila zastrašivanja roditelja da u školama djecu indoktriniraju da promjene spol i počnu piti hormone i sl.

Četvrti dan netnografskog istraživanja istaknuo se i po učestalosti isticanja rodnih uloga i normi, toksične muškosti, mizoginosti te česte pojave influencera Andrew Tatea i influencerice Pearl Davis. Istraživač je primijetio da su se Tate i Davis često pojavljivali šireći ideje o tome da bi žena trebala biti podređena muškarcu, da bi trebala imati što manje seksualnih partnera, te

potičući toksične i mizogine stavove. Ti sadržaji bili su posebno zabrinjavajući jer su negirali ženama ravnopravnost i pravo na slobodan izbor. Tijekom tog dana, istraživač je posvetio posebnu pažnju bilježenju i analiziranju ovakvog sadržaja. Primijetio je da je prisutnost takvih stavova bila u porastu, što je ukazivalo na moguću popularnost i prihvaćanje ovakvih ekstremnih ideja širom platforme. Jedna od zabrinjavajućih videa koji je istraživaču posebno „zapeo za oko“ je video koji je objavila Davis u kojem govori kako bi ženama trebalo oduzeti pravo glasa jer kada ga nisu imale bile su sretnije te je tvrdila da žene ne bi smjele imati pravo glasanja jer ne moraju ići u vojsku što znači da muškarci „jedini snose odgovornost“ stoga bi samo oni trebali imati glasačko pravo.

Kroz analizu ovog četvrtog dana netnografskog istraživanja, istraživač je dobio dublji uvid u prisutnost i širenje štetnih rodnih uloga i toksične muškosti na TikToku. Istraživač je primijetio da iako je prethodnih dana konspirativni sadržaj bio blaži, četvrti dan, nakon više od 30 sati istraživanja, sadržaj je općenito bio zamršeniji i šokantniji. Kako su zavjere postajale sve zamršenije, bilo je potrebno više vremena, truda i temeljitosti za provjeru i istraživanje sadržaja. Istraživač je primijetio da je izloženost ovoj količini radikalnog sadržaja u komorama jeke tj. filter mjehurićima, testirala samokontrolu. Istraživač se nakon provedbe istraživačkog dijela listanja i bilježenja videa prebacio na listanje privatnog TikTok računa kao oblik filtriranja sadržaja i smirivanja doživljaja. Broj pratitelja na profilu nastavio je rasti, dan je „Ivan Horvat“ završio sa sedam pratitelja.

5. dan – Komore jeke i hrvatski nacionalizam

Kako je istraživanje ulazilo u peti dan, činilo se da se proces radikalizacije još više intenzivirao. U FYP-u sada dominiraju ekstremno desni sadržaji, uz primjetan pad u raznolikosti tema. Rastao je i broj videa o Trumpu, ponajviše isječaka iz pojedinačnih intervjua u kojima se postavlja kao populistička figura koja ima odgovor na svako novinarsko pitanje. Postalo je očito da je TikTok algoritam identificirao preferencije istraživača i neprestano pojačavao određeni sadržaj. TikTokov FYP i dalje je nudio visoko relevantan sadržaj za ovo istraživanje, s povišenim razinama ljutnje. Istraživač je shvatio da je promijenio svoju svakodnevnu rutinu tj. bio je izoliraniji, što bi hipotetski, za već ranjive ili donekle izolirane pojedince koji su već ušli ili postali dio TikTok zavjereničke „rupe“, koja je ranije spomenuta, moglo dovesti do rizika da dođe do daljnje izolacije i usamljenosti. Tijekom petog dana TikTok

je očito prepoznao da se „Ivan“ nalazi u Hrvatskoj stoga je počeo preporučivati hrvatski nacionalistički sadržaj pa je tako iskočilo nekoliko TikTokova o seljačkoj buni, braći Radić te videa u kojem se veliča Domovinski rat i hrvatski vojnici kao i mržnja prema Srbiji i srpskom narodu. Pojavili su se i videi koji glorificiraju Hrvatsku kroz uspjehe nogometne reprezentacije i kapetana Luke Modrića uz tekstualne poruke i opise „koliko je Hrvatska najbolja i najjača nacija“ i sl. „Ivan Horvat“ sakupio je do kraja dana devet pratitelja. Tijekom 5. dana istraživač je zabilježio da je upotreba filtera u radikalno desnim TikTok videozapisima bila relativno ograničena, pri čemu je filter *greenscreen* bio jedini filter kojeg su kreatori iskoristili. Ovaj je filter korišten u ukupno 59 videozapisa. Spomenuti filter omogućuje TikTok korisnicima da prekriju svoj video sadržaj različitim pozadinama ili slikama. Ova značajka omogućuje kreatorima da se smjeste u virtualna okruženja ili prikažu tekst, slike ili videozapise kao pozadinu, pojačavajući svoju poruku i dodajući vizualnu privlačnost.

Bitno je naglasiti da niti jedan od 208 analiziranih videozapisa nije nosio nikakvu TikTok oznaku upozorenja, što ukazuje da platformi nedostaje mehanizam za označavanje ili upozorenje korisnika o potencijalno osjetljivom, dezinformativnom ili politički nabijenom sadržaju. Ovaj nedostatak nadzora može pridonijeti neograničenom širenju ekstremističkih ideja na platformi, izazivajući zabrinutost zbog nedostatka digitalne regulative i odgovornosti u TikTokovom ekosustavu sadržaja.

U sklopu netnografskog istraživanja, istražitelj je nakon završetka sedmodnevnog istraživanja ponovno pregledao profil "Ivan Horvat" i primijetio da je od dosad spremljenih video zapisa 16 uklonjeno. Međutim, razlozi iza uklanjanja ostaju nejasni, budući da istražitelj nije imao pristup informacijama o tome je li TikTok uklonio sadržaj ili su ga kreatori dobrovoljno uklonili. Posljedično, nije moguće definitivno zaključiti uzrok ovih brisanja.

6. dan – Religijski sadržaji i desni ekstremizam

Kako je istraživanje stiglo do preposljednjeg dana, radikalno desni sadržaj na FYP-u bio je gotovo neizbježan. Angažman s ovim videozapisima, u obliku lajkova i praćenja, pokazao je uzlazni trend. Radikalne teorije zavjere postale su sve češće, propagirajući narative koji potiču nepovjerenje i polarizaciju unutar TikTok zajednice. Tijekom, šestog dana istraživanja, istraživač je primijetio značajan porast religijskih aspekata u sadržaju koji je istraživao. Iako to

nije glavno područje interesa istraživanja, primijetio je da su se fundamentalistički religijski sadržaji, posebno katolički, muslimanski, pravoslavni i židovski, često pojavljivali na platformi.

Ovi religijski sadržaji nisu bili izravno povezani s desnim temama, ali su neki od desnih kreatora sadržaja izražavali svoje političke stavove kroz religijske argumente. To je istraživača potaknulo na razmišljanje o mogućoj povezanosti između religijskih uvjerenja i širenja ekstremnih političkih ideja na TikToku. Unatoč tome što istraživanje nije bilo fokusirano na religijske aspekte, ovaj porast religijskog sadržaja pružio je važan kontekst za razumijevanje širenja radikalnih desnih ideja na platformi. Istraživač je odlučio samo kratko zabilježiti ovaj trend kao potencijalnu poveznicu između religijskog i desnog sadržaja.

7. dan - Kraj

Posljednji dan istraživanja poslužio je kao potvrda uznemirujuće putanje radikalizacije na TikToku. FYP je u velikoj mjeri bio ispunjen ekstremnim sadržajem, vjerskim fundamentalizmom i antilgbtq+ sadržajima. Posljednji dan bio je kulminacija prethodnih šest dana. *Feed* je bio jasan prikaz fragmentiranog, polariziranog društva, ispunjenog sadržajem koji zagovara nadmoć bijele rase, kampanjama dezinformiranja i govorom mržnje. Posljednji dan je bio ispunjen teorijama zavjere (*flat Earth*, *Illuminati*, masoni, reptili, Hollywood zavjere itd.) i prevladavalo je isticanje rodних uloga i antifeministička stajališta.

Uloga algoritma u osnaživanju ovih narativa bila je neporeciva, budući da je FYP kontinuirano pojačavao sadržaj radikalne desnice, učvršćujući učinak komore jeke. Unatoč održavanju minimalne javne aktivnosti na istraživačkom profilu, „Ivan Horvat“ je prikupio devet pratitelja. Istraživač je primijetio da se videozapisi sve više naginju ekstremizmu, s otvorenim pozivima na nasilje i poticanje mržnje. Komentari su postali agresivniji. Sedmodnevno autoetnografsko istraživanje uloge TikToka u širenju radikalno desnih ideja otkrilo je zabrinjavajuće uvide u utjecaj platforme na uvjerenja i percepciju korisnika.

8. Diskusija: razumijevanje uloge TikToka u širenju radikalno desnih ideja

Ovaj diplomski rad imao je za cilj istražiti potencijalnu putanju i evoluciju sadržaja predstavljenog korisnicima TikToka putem algoritamskih preporuka aplikacije. Rad je kombiniranjem kvantitativne analize sadržaja i netnografije ispitao opseg i prirodu radikalno desnih ideja koje se šire na TikToku. Kvantitativna analiza pružila je uvide u obrasce angažmana i doseg videozapisa koji promoviraju radikalno desne ideje. Visok prosječan broj pregleda, sljedbenika, lajkova, dijeljenja, komentara i spremanja na ovim videozapisima ukazuje na značajnu izloženost i podršku za takav sadržaj.

Kroz kvantitativnu analizu sadržaja i netnografsko istraživanje, studija je uspješno uočila i kvantificirala prevalenciju i prirodu ekstremističkog sadržaja na platformi. Angažman s 208 videozapisa koji eksplicitno ili implicitno propagiraju radikalno desne ideje potkrepljuje tezu da TikTok služi kao platforma za širenje desnih ideja među korisnicima. Ovaj rad je odgovorio na istraživačko pitanje *Koja je uloga TikToka u širenju radikalno desnih ideja i u kojoj mjeri platforma doprinosi širenju i normalizaciji takvih ideja među svojim korisnicima?* otkrivajući dinamiku širenja ekstremističkog sadržaja na TikToku i potencijalne implikacije za njegove korisnike.

Na temelju detaljne analize tablica (2-8), dolazi do izražaja ključna uloga koju TikTok igra u propagiranju radikalnih desnih ideja. Velika raznolikost kategorija sadržaja (bijela nadmoć i etnonacionalizam, antiimigracijski diskurs i ksenofobija, teorije zavjere i globalistički narativi, antisemitska uvjerenja i poricanje holokausta, antifeminizam i rodni tradicionalizam, nacionalistički i populistički narativ), zajedno s nijansiranim emocionalnim strategijama implementiranim u ovim videozapisima, ilustrira složenost ideološkog prijenosa koji se odvija na ovoj društvenoj platformi. Štoviše, utjecaj algoritamskog ponašanja TikToka na vidljivost sadržaja i utjecaj ovih narativa značajno pridonosi ideološkoj izloženosti i angažmanu do koje ne bi došlo u tolikoj mjeri da algoritam intenzivno ne preporučuje sadržaje.

Teorija filter mjehurića (Pariser, 2011) tvrdi da personalizirani algoritmi mogu dovesti do toga da korisnici budu zarobljeni u ideološkim mjehurićima, jačajući njihova postojeća uvjerenja i ograničavajući izloženost različitim stajalištima. U kontekstu TikToka, ovo algoritamsko ponašanje može pridonijeti brzom širenju radikalno desnih ideja među korisnicima istomišljenika, što dovodi do povećane polarizacije i učvršćivanja ekstremističkih uvjerenja (Winter i dr., 2020). Tijekom netnografskog istraživanja istraživač je doživio emocionalnu iscrpljenost i frustracije dok se bavio desnim sadržajem na TikToku. Ovaj emocionalni utjecaj

rezonira s konceptom polarizacije (McCauley i Moskalenko, 2011: 429), gdje izloženost ekstremističkom sadržaju može intenzivirati emocije i pogoršati ideološke podjele.

Činjenica da je „antifeminizam i rodni tradicionalizam“ najdominantnija kategorija, sugerira fokus na osporavanje progresivnih rodni normi i zagovaranje tradicionalnih rodni uloga unutar desne digitalne zajednice na TikToku. To može služiti kao motivacija za mobilizaciju podrške onih koji se osjećaju otuđeno zbog liberalnijih društvenih pogleda na rod i seksualnost.

Snažna prisutnost „nacionalističkih i populističkih narativa“ i „antiimigracijskog diskursa i ksenofobije“ slaže se s ključnim pitanjima koji obilježavaju desne retorike, potičući osjećaj društvene podjele i percipirane prijetnje nacionalnoj sigurnosti ili kulturnom identitetu. To je u skladu sa širim desnim narativima, ukazujući odbacivanje „drugog“, što se često manifestira kao neprijateljstvo prema imigrantima. Prevalencija ovih tema može odražavati širu društvenu zabrinutost oko imigracije i očuvanja kulture.

Zanimljivo je da su teme poput „nadmoć bijelaca i etnonacionalizam“, „teorije zavjere i globalistički narativi“ i „antisemitska uvjerenja“ manje zastupljene, ali su i dalje prisutne što naglašava postojanje ekstremno desničarskih ideologija na platformi. Postojanje teorija zavjere i globalističkih narativa također ukazuje na tendenciju preispitivanja službenih narativa i sumnje u globalni poredak. To je u skladu sa širim skepticizmom prema mainstream medijima i establišmentu, temi koja je često prisutna u desnim diskursima.

Prevalencija specifičnih hashtagova pruža uvid u specifične teme unutar desnog sadržaja na TikToku. Prevalencija ovih hashtagova implicira značajan naglasak na političkim i kontroverznim pitanjima u desnom diskursu na platformi. Politički hashtagovi poput #trump (114 slučajeva) i #biden (48 slučajeva) najčešći su, zajedno s drugima kao što su #benshapiro, #mattwalsh, #antilgbt i #trans, što sugerira fokus kontroverzne teme i kontroverzne ličnosti.

TikTok je postao najpreuzimanija aplikacija na Apple App Storeu 2018. godine, privlačeći korisnike lakoćom stvaranja i dijeljenja zabavnog sadržaja temeljenog na glazbi (Marwick, 2018.). TikTokov alat za stvaranje sadržaja, uključujući glazbu, filtre i efekte, dodatno potiče njegovu popularnost olakšavajući sudjelovanje korisnika u trendovskim izazovima ili memovima, povećavajući viralnost (Matamoros-Fernández i O'Donnell, 2021; Anon, 2019). Ova duboka personalizacija i fokus na viralnost postaje osobito važna kada se ispituje potencijal platforme za širenje političkih ideologija i doprinos političkoj radikalizaciji. Iako je glazba česta baza TikTok videa, u videima koji sadrže desne ideje, koji su analizirani u ovom istraživanju, njezina uporaba je bila relativno rijetka (pojavljivala se u samo 27 videa tijekom svih sedam

dana). Od nekoliko videa koji su sadržavali glazbenu podlogu, radilo se ili o motivacijskim ili popularnim TikTok pjesmama. Zanimljivo, mnogi od tih glazbenih elemenata nisu bili zvučno prisutni u videu; umjesto toga, strateški su odabrani da iskoriste TikTok algoritam. Korištenjem popularne glazbe, kreatori su željeli povećati vjerojatnost da će se njihovi videozapisi pojaviti na stranici za pretraživanje videa na kojoj korisnici pregledavaju popularne pjesme ili trendove, što bi omogućili desnim profilima da dosegnu publiku koja nije samostalno ili izravno tražila njihov sadržaj. Dakle, ubacivali bi pjesme u videozapise, smanjili volumen i tako objavili video kako bi algoritam prepoznao da video sadrži pjesmu, stavio video s ostalim videima koji koriste određenu pjesmu te tako osigurao da video dosegne novu razinu vidljivosti među korisnicima. Kod takvih slučajeva pjesma nije sadržajno ni na koji način doprinijela videozapisu. Istraživač je primijetio da je uporaba filtera u radikalno desničarskim TikTok video zapisima bila minimalna, točnije filter „greenscreen“ je bio jedini iskorišten. Ovaj je filter korišten u ukupno 59 videa. Spomenuti filter omogućuje TikTok korisnicima da svoj video sadržaj prekriju raznim pozadinama ili slikama. Ova značajka omogućuje kreatorima da se smjeste u virtualna okruženja ili prikažu tekst, slike ili videozapise kao pozadinu, poboljšavajući svoju poruku i dodajući vizualnu privlačnost.

Kako niti jedan od 208 analiziranih videozapisa nije nosio nikakve TikTok oznake upozorenja, što ukazuje na nedostatak mehanizama za označavanje ili upozoravanje korisnika na potencijalno osjetljiv, dezinformativan ili politički nabijen sadržaj. Manjak nadzora i nedostatak digitalne regulative može pridonijeti neobuzdanom širenju ekstremističkih ideja na platformi.

Kada su u pitanju dominantne emocije u pojedinačnim videima ljutnja je prisutna u gotovo četvrtini videozapisa što ju čini najčešće izraženom emocijom. To sugerira da desni sadržaji često koriste ovu snažnu emociju kako bi privukli gledatelje, uspostavili snažnu emocionalnu vezu i izazvali reakciju — što je ključno za angažman na platformi kao što je TikTok. U kontekstu desnog sadržaja, ljutnja se često odnosi na nepravdu, zlouporabu moći ili promjene u društvu koje se smatraju štetnima. Ostale emocije koje se često bile komunicirane su strah i motivacija. Strah može funkcionirati kao alat za pojačavanje osjećaja hitnosti ili opasnosti povezane s određenim problemima ili događajima. S druge strane, motivacija može poslužiti za poticanje akcije, mobilizacije ili angažmana gledatelja u vezi s određenim temama ili problemima. Humor, koji se pojavljuje u značajnom broju videa, može poslužiti kao učinkovit alat za angažman, čineći videozapise pristupačnijim za prenošenje složenih ili kontroverznih tema. U kontekstu desnih ideja, humor se može koristiti za normalizaciju određenih uvjerenja

ili ideja, ali i ismijavanje protivnika, odnosno ljevice i liberalnih ideja. Kvantitativni rezultati su potvrđeni i pojačani kroz netnografsku analizu.

Nadalje, netnografski nalazi razotkrili su važnost toksičnog maskuliniteta, mizoginije i normalizacije patrijarhalnih rodni uloga. Influenceri poput Andrewa Tatea i Pearl Davis više su puta primijećeni kako promiču rodnu podređenost i krute rodne norme. Ta su zapažanja u skladu s prethodnim istraživanjima ideologija krajnje desnice, gdje radikalno desni pokreti često održavaju mizogine narative i zalažu se za očuvanje tradicionalnih društvenih struktura, uključujući krute rodne hijerarhije (O'Connor, 2021).

Tijekom netnografskog istraživanja, istraživač je primijetio eskalaciju složenosti teorija zavjere predstavljenih na TikToku. Ovaj nalaz odgovara konceptu online radikalizacije (O'Connor, 2021), gdje izloženost ekstremističkom sadržaju može dovesti do usvajanja sve radikalnijih uvjerenja tijekom vremena.

Online radikalizacija predstavlja značajan problem jer može olakšati brzo širenje dezinformacija i ekstremističkih ideologija (Winter i dr., 2020: 2). Prevalencija teorija zavjere i ekstremističkog sadržaja na TikToku indicira potencijalnu ulogu platforme u olakšavanju online radikalizacije među osjetljivim korisnicima.

Rezultati ovog rada naglašavaju potrebu za povećanjem svijesti i protumjerama za rješavanje širenja radikalno desnih ideja na TikToku. Algoritme moderiranja sadržaja treba poboljšati kako bi se identificiralo i ograničilo širenje ekstremističkog sadržaja. Osim toga, trebalo bi implementirati programe digitalne i medijske pismenosti kako bi se korisnicima pomoglo da kritički procijene informacije s kojima se susreću na platformama društvenih medija.

Istraživanje poentira potencijalne opasnosti i složenost ekstremističkog sadržaja na platformama društvenih mreža. Buduće studije trebale bi nastaviti istraživati specifične mehanizme pomoću kojih TikTokov algoritam promiče radikalne sadržaje i istraživati učinkovite strategije za suzbijanje širenja ekstremističkih ideologija u online prostorima

Kao i kod svakog drugog istraživačkog rada, postoje ograničenja koja treba imati na umu. Prvo, važno je istaknuti pristranosti uzorkovanja tijekom procesa prikupljanja podataka. Subjektivna prosudba istraživača u identificiranju videozapisima koji sadrže radikalno desne sadržaje mogla je utjecati na odabir videozapisa. Drugo, ograničenje je relativno kratak vremenski okvir istraživanja, koji je trajao samo sedam dana. Tako kratko razdoblje možda ne može u potpunosti obuhvatiti dinamičnu prirodu sadržaja na TikToku, potencijalno previđajući vremenske

fluktuacije u prevalenciji i širenju radikalno desnih ideja. Ograničena transparentnost platforme u pogledu algoritamskog rada čini istraživanje algoritma izazovnim i ograničava potpuno razumijevanje kako FYP utječe na širenje radikalno desnih ideja. Netnografski pristup oslanjao se na iskustva i zapažanja jednog istraživača i korišten je jedan profil (ivan.horvat3), što bi moglo ograničiti šire razumijevanje korisničkih perspektiva i iskustava s radikalno desnim sadržajem na TikToku. Iskustva drugih korisnika mogu se značajno razlikovati. Važno je uočiti i kontekstualne granice istraživanja koje je provedeno u specifičnom jezičnom i kulturnom kontekstu, tj. u Hrvatskoj. Stoga je generalizacija nalaza na druge regije i jezične zajednice ograničena.

Nadalje, fokus na radikalno desni sadržaj isključio je dubinsko istraživanje drugih oblika ekstremističkog sadržaja i ideologija na TikToku. Šire istraživanje moglo bi ponuditi potencijalne interakcije i utjecaje između različitih ekstremističkih ideologija na platformi. Nedostatak longitudinalne analize još je jedno ograničenje ove studije. Dugoročno istraživanje moglo bi pružiti sveobuhvatnije razumijevanje evolucije i postojanosti radikalno desnih ideja na TikToku.

Sažimajući ovu iscrpnu analizu, rezultati istraživanja imaju dalekosežne implikacije, ne samo za razumijevanje dinamike političkog diskursa u digitalnom dobu, već i za poticanje strateških intervencija osmišljenih za poticanje zdravijih online okruženja. Potencijal platformi kao što je TikTok da doprinesu polarizaciji i ideološkom ekstremizmu je evidentan. Zaključno, akteri koji ili sami stvaraju sadržaje ili ih stvaraju njihovi obožavatelji ili su glavna tema desnih videozapisa igraju ključnu ulogu u širenju desnih narativa na TikToku. Oni doprinose povezanosti među korisnicima, legitimnosti i uvjerljivosti sadržaja, čineći sadržaj privlačnijim. Kroz njih desni kreatori mogu učinkovito propagirati svoju ideologiju, poticati dijalog u svoju korist i poticati daljnju konzumaciju sadržaja.

9. Zaključak

Oslanjajući se na temeljni rad Roberta i dr. (2018) u njihovoj knjizi „Mrežna propaganda: Manipulacija, dezinformacija i radikalizacija u američkoj politici“, ovaj rad istražuje temeljnu dinamiku TikToka, posebno se fokusirajući na algoritamsku prirodu platforme. Ponavljajući zabrinutost koju su izrazili Allcott i Gentzkow (2017) o ulozi društvenih medija u širenju politički pristranih informacija, ovo istraživanje istražuje potencijalni doprinos TikToka širenju radikalno desnih ideja.

Vođena konceptom *ad hoc* javnosti Brunsu i Burgessa (2011), studija je istražila kako TikTokov algoritam preporuka i korisničke prakse doprinose formiranju zajednica oko radikalno desnih ideja. Uvid O’Callaghana i drugih (2015) u online sustave preporuka pružio je teoretsku potporu za ispitivanje TikToka i njegove uloge u poticanju procesa radikalizacije pojedinca.

U ovom istraživanju korišten je pristup kvantitativne analize sadržaja. Svrha ove metodologije bila je objektivno i sustavno kategorizirati i kvantificirati sadržaj koji se nalazi u videozapisima na TikToku i njihovim odgovarajućim komentarima koji bi mogli biti indikativni za ideje radikalne desnice. Ova metoda omogućila je kodiranje i numerički prikaz podataka. Kako bi se obogatila analiza, istraživanje uključuje i netnografske bilješke istraživača koji je prikazao korisničko iskustvo iz prve ruke u periodu od tjedan dana. Umjereno konzervativan TikTok profil koristio se kao empirijski kamen temeljac ovog istraživanja, pružajući nijansirano razumijevanje TikTok sadržaja, trendova i interakcija korisnika.

Rezultati istraživanja potvrdili su da TikTokov sustav preporuka vođen algoritmom igra ključnu ulogu u oblikovanju sadržaja i angažmana korisnika. Stranica For You koju pokreće TikTokov algoritam, priprema personalizirani *feed* na temelju korisničkih preferencija, interakcija i ponašanja. Istraživanje je pokazalo da se TikTok koristio kao platforma za politički aktivizam i širenje ideoloških sadržaja.

Što se tiče kulturnih i društvenih fenomena, studija je akcentirala prisutnost antilgbtq+ sadržaja, posebno antitrans retorike, u skladu s tradicionalnim vrijednostima krajnje desnice. Primjetan je priljev desne propagande u vezi s filmom "Sound of Freedom", što je vjerojatno pokazatelj strateškog korištenja popularne kulture od strane krajnje desnice za propagiranje svojih poruka. Neočekivano zapažanje bila je pojava fundamentalističkog religijskog sadržaja različitih denominacija, što ukazuje na potencijalna područja za buduća istraživanja.

Ovaj diplomski rad daje kritički pogled na ulogu TikToka kao kanala radikalizacije, posebno za ideologije desnice. Potrebna su hitna razmatranje etičke odgovornosti tehnoloških tvrtki i regulatora kako bi se ublažio rizik od online radikalizacije. Stoga su potrebna i daljnja istraživanja ovog područja.

10. Literatura

Allcott, Hunt i Gentzkow, Matthew (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2): 211-236.

Anon. (2019). *How TikTok Recommends Videos #ForYou*. Newsroom | TikTok <https://newsroom.tiktok.com/en-us/how-tiktok-recommends-videos-for-you>. Pristupljeno: 20. svibnja 2023.

Bauer, Martin W. (2000). Classical Content Analysis: A Review. U: M. W. Baueri i G. Gaskell (ur.), *Qualitative researching with text, image, and sound* (131-152). London: SAGE.

Beinart, Peter (2017). *The rise of the violent left*. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/the-rise-of-the-violent-left/534192/> Pristupljeno; 15. kolovoza 2023.

Boucher, Vincent (2022). *Down the TikTok rabbit hole: Testing the TikTok algorithm's contribution to right wing extremist radicalization* (neobjavljen diplomski rad). Kingston: Queen's University.

Bruns, Axel i Burgess, Jean E. (2020). The use of Twitter hashtags in the formation of ad hoc publics. *Hashtag Publics* (13-28). Peter Lang Publishing.

Bruns, Axel i Burgess, Jean E. (2011). *The use of Twitter hashtags in the formation of ad hoc publics*. Queensland University of Technology.

Burgess, Jean i Green, Joshua. (2018). *YouTube: Online video and participatory culture*. Cambridge: Polity Press:.

Daniels, Jessie (2018). The Algorithmic Rise of the „Alt-Right“. *Contexts* 17(1):60–65.

Ellis, Carolyn i dr. (2011). Autoethnography: An Overview. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung*, 36(4), 273-290.

- Feldman, Stanley (2003). Enforcing social conformity: A theory of authoritarianism. *Political Psychology*, 24(1), 41-74.
- Freelon, Deen i dr. (2020). False equivalencies: Online activism from left to right. *Social Media + Society*. 6(3): 1197-1201.
- Francis, Courtnee (2021). A content analysis of TikTok videos and its role in propagating (mis)information about COVID-19 and the ongoing distribution of vaccines. *The IIE Digital Research Repository*. <http://iiespace.iie.ac.za/handle/11622/646>
- Gagliardone, Iginio i dr. (2015). *Countering online hate speech*. UNESCO Publishing.
- Haimson, Oliver L i Tang, John C. (2021). *What makes live events engaging on Facebook Live, Periscope, and Snapchat*. U: Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (48-60).
- Hal, Roberts i dr. (2018). *Network Propaganda*. Oxford: Oxford University Press.
- Inglehart, Ronald i Norris, Pippa (2016). *Trump, Brexit, and the rise of populism: Economic have-nots and cultural backlash*. HKS Working Paper.
- Khosrokhavar, Farhad (2017). *Radicalization*. Cambridge: Polity Press.
- Kozinets, Robert V. (2010). *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. Sage Publications.
- Kozinets, Robert V. (2015). *Netnography: Redefined*. Sage Publications. Oxford: Oxford University Press.
- Kruglanski i dr. (2019). *The Radical's Journey: How German Neo-Nazis Voyaged to the Edge and Back*.
- Lorenz, Taylor (2020). *What if the U.S. Bans TikTok?*. The New York Times. Pristupljeno 15. lipnja 2023. <https://www.nytimes.com/2020/07/10/style/tiktok-ban-us-users-influencers-taylor-lorenz.html>
- Lorenz, Taylor i dr. (2020). *TikTok Teens and K-Pop Stans Say They Sank Trump Rally*. New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/06/21/style/tiktok-trump-rally-tulsa.html> Pristupljeno 16. lipnja 2023.

- Maheshwari, Sapna i Holpuch, Amanda (2023). Why Countries Are Trying to Ban TikTok. New York Times. <https://www.nytimes.com/article/tiktok-ban.html> Pristupljeno 13. kolovoza 2023.
- Marwick, Alice i Lewis, Rebecca (2017). Media manipulation and disinformation online. *Dana i Society Research Institute*. <https://datasociety.net/library/media-manipulation-and-disinfo-online/> Pristupljeno: 21. lipnja 2023.
- McCauley, Clark i Moskalenko, Sophia (2008). Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3): 415-433.
- Miller, Catherine i Bartlett, Jamie (2012). „Digital fluency“: towards young people“s critical use of the internet. *Journal of Information Literacy*, 6(2), 35-55.
- Miller-Idriss, Cynthia (2019). The extreme gone mainstream: Commercialization and far right youth culture in Germany. Princeton University Press.
- Mudde, Cas (2000). *The ideology of the extreme right*. Manchester University Press: Manchester i New York.
- Mudde, Cas i Kaltwasser, Cristobal Rovira (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- O’Callaghan, Derek i dr. (2015). Down the (white) rabbit hole: the extreme right and online recommender systems. *Social Science Computer Review*, 33(4), 459-478.
- O’Connor, Ciarán (2021). *Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok*. Institute for Strategic Dialogue.
- Pariser, Elija (2011). *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*. New York: Penguin Press.
- Pew Research Center (2021). *Social media fact sheet*. <https://www.pewresearch.org/internet/fact-sheet/social-media/> Pristupljeno: 18. kolovoza 2023.
- Piketty, Thomas (2020). *Capital and Ideology*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon i Schuster.

Porter, Jon (2023) *TikTok ban: all the news on attempts to ban the video platform*. The Verge. Pristupljeno 13. kolovoza 2023. <https://www.theverge.com/23651507/tiktok-ban-us-news>

Roose Kevin (2019). *The Making of a YouTube Radical*. The New York Times. https://www.nytimes.com/interactive/2019/06/08/technology/youtube-radical.html?mtrref=www.google.com&gwh=198D6141EF13F3184447344A748D25FB&gw_t=regi&assetType=REGIWALL Pristupljeno: 10. lipnja 2023.

Skočak, Nina (2021). *Analiza sadržaja najgledanijih videa na društvenoj mreži TikTok u kampanji za američke predsjedničke izbore 2020. a* (neobjavljen diplomski rad). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Sunstein, Cass R. (1999). *The Law of Group Polarization*. John M. Olin Program in Law and Economics Working Paper (91).

The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (2021). *Profiles of Individual Radicalization in the United States – PIRUS*. <https://www.start.umd.edu/profiles-individual-radicalization-united-states-pirus-keshif> Pristupljeno: 16. kolovoza 2023.

Tufekci, Zeynep (2015). Algorithmic harms beyond Facebook and Google: Emergent challenges of computational agency. *Journal on Telecommunications and High Technology Law*, 13 (203).

Tufekci, Zeynep (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. Yale University Press.

Wardle, Claire i Derakhshan, Hossein (2017). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making. *Council of Europe report*, 27 (5).

Weimann, Gabriel i Masri, Natalie (2018). Research Note: Spreading Hate on TikTok. *Studies in Conflict & Terrorism*, 46 (5): 752-765.

Winter, Charlie i dr. (2020). Online Extremism: Research Trends in Internet Activism, Radicalization, and Counter-Strategies. *International Journal of Conflict and Violence (IJCV)*, 14(2): 1–20.

11. Prilozi

Matrica

OPĆE INFORMACIJE

1. ID videa: _____
2. Radi li se o videozapisu koji sadrži desne ideje?
 1. DA
 2. NE
 3. LIVE
3. Koliko traje video? _____
4. Kada je video objavljen (datum)? _____
5. Kratak opis sadržaja videa. _____

DESKRIPTIVNE INFORMACIJE

6. Koliko pregleda ima videa? _____
7. Koliko pratitelja ima profil na kojemu je objavljen videozapis? _____
8. Koliko lajkova ima video? _____
9. Koliko komentara ima video? _____
10. Koliko je puta spremljen video? _____
11. Koliko puta je video podijeljen? _____
12. Koji hashtagovi se pojavljuju u opisu videa? _____
13. Koji se akteri pojavljuju ili spominju u videu? _____

TEMATSKA PITANJA

14. Koja desna ideja je dominantna tema videa?
 1. bijela nadmoć i etnonacionalizam
 2. antiimigracijski diskurs i ksenofobija
 3. teorije zavjere i globalistički narativi
 4. antisemitska uvjerenja

5. antifeminizam i rodni tradicionalizam
6. nacionalistički i populistički narativi
7. ostalo

15. Koristi li se u videu TikTok filter?

1. DA
2. NE

16. Koristi li se u videu glazba?

1. DA
2. NE

17. Koja dominantna emocija se izražava u videu ili prenosi publici?

1. Humor
2. Sreća
3. Ponos
4. Ljutnja
5. Strah
6. Tuga
7. Motivacija
8. Ostalo

18. Je li videozapis označen od strane TikToka?

1. DA
2. NE

19. Objavljuje li kreator sličan sadržaja na profilu?

1. DA
2. NE

20. Je li profil zapraćen?

1. DA
2. NE

12. Sažetak

Ovaj diplomski rad istražuje ulogu TikToka u širenju radikalno desnih ideja i kakav potencijalni utjecaj ima na korisnike. Kombinacija kvantitativne analize sadržaja i netografije, korištena je za sveobuhvatnu analizu prevalencije, prirode i angažmana s radikalnim sadržajem na platformi. Kvantitativnom analizom ispitano je 350 TikTok videa, od kojih je 208 identificirano da propagiraju radikalno desne ideje. Ovi su videozapisi imali značajan angažman među korisnicima, s nekoliko stotina tisuća pregleda. Istraživač je listanjem po TikTok For You stranici tijekom razdoblja od sedam dana upao u rupu ekstremizma, radikalizacije, teorija zavjere i ekstremnih desnih ideja.

Netnografsko istraživanje omogućilo je dublje razumijevanje emocionalnih iskustava korisnika i strategija koje su kreatori koristili da pojačaju svoju poruku. Nalazi naglašavaju potrebu za moderiranjem sadržaja i regulacijom na TikToku kako bi se odgovorilo na izazove koje donosi neregulirano širenje ekstremističkih ideja. Ovo istraživanje doprinosi sve većem broju literature o utjecaju društvenih mreža na ideološku polarizaciju i naglašava važnost poticanja odgovornih digitalnih interakcija.

Ključne riječi: TikTok, radikalno desne ideje, društveni mediji, analiza sadržaja, netnografija, ekstremizam, moderiranje sadržaja, digitalni utjecaj, online angažman

13. Abstract

This master's thesis investigates the role of TikTok in the dissemination of radical right-wing ideas and the potential impact on users. A mixed-methods approach, combining quantitative content analysis and netnography, was employed to comprehensively analyze the prevalence, nature, and engagement with extremist content on the platform. The quantitative analysis examined 350 TikTok videos, out of which 208 were identified as propagating radical right-wing ideologies. These videos received significant engagement, with an average of multiple hundreds of thousands of views. By scrolling through the TikTok For You page over a period of seven days, the researcher fell into a hole of extremism, radicalization, conspiracy theories and extreme right-wing ideas.

Netnographic exploration provided a deeper understanding of users' emotional experiences and the strategies employed by creators to amplify their message. The findings highlight the need for improved content moderation and regulation on TikTok to address the challenges posed by the unregulated spread of extremist ideas. This research contributes to the growing body of literature on social media's influence on ideological polarization and underscores the importance of fostering responsible digital interactions in the digital age.

Keywords: TikTok, radical right-wing ideas, social media, content analysis, netnography, extremism, content moderation, digital influence, online engagement